

21.05.2024

К 10.22.648 диссертациялык кеңештин 2022-жылдын 10-майынан тартып 2023-жылдын 10-майы аралыгындагы аткарган иши жөнүндөгү ОТЧЕТУ

Ош мамлекеттик университети жана Б. Н. Ельцин атындагы Кыргыз-Россия славян университетине караштуу филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын коргоо боюнча түзүлгөн К 10.22.648 диссертациялык кеңеши Кыргыз Республикасынын Президентине караштуу Улуттук аттестациялык комиссиясынын президиумунун 2022-жылдын 10-майындагы №39 буйругу менен бекитилген.

Диссертациялык кеңеш төмөнкү адистиктер боюнча кандидаттык диссертациялардын коргоосун өткөрүүгө укуктуу:

10.02.01 – кыргыз тили

10.02.20 – тектештирме-тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими

Диссертациялык кеңеште 23 жыйын өткөрүлгөн:

1) диссертациялык кеңештин ачылышын жарыялоо, анын мүчөлөрү менен таанышуу боюнча 1 жыйын (15.06.22-ж.);

2) алдын ала коргоо боюнча 13 жыйын:

23.09.2022-ж., 28.10.2022-ж. - Чойбекова Нурида Темиркановна (10.02.20 – тектештирме-тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими),

28.10.2022-ж. - Арсланбекова Насыкат Эркинбаевна(10.02.20),

29.10.2022-ж. - Эсенова Нуска Маматкуловна (10.02.01 – кыргыз тили),

29.10.2022-ж. - Абдыкадырова Сюита Рысбаевна (10.02.20),

15.12.2022-ж. - Чинлода Мадина Сулеймановна (10.02.20);

16.12.2022-ж. - Чойбекова Нурида Темиркановна (10.02.20),

16.12.2022-ж. - Арсланбекова Насыкат Эркинбаевна (10.02.20)

24.03.2023-ж. - Абдурахманова Хулхарай Туланбаевна (10.02.20),

Жолдошева Айнура Камилжановна (10.02.01 – кыргыз тили),

28.04.2022-ж. - Мамытова Асель Казыбековна (10.02.20),

23.06.2023-ж. - Жумакеева Эльмира Бердалиевна (10.02.20),

Жороева Айгүл Митаевна (10.02.20),

28.09.2023-ж. - Пазилова Самара Каримовна (10.02.01), Розыкова Мавлюда Баратовна (10.02.20),

16.11.2023-ж. Айтибаева Жыпаргүл Калыевна (10.02.01)

27.12.2023-ж. Султанова Айжамал (10.02.01), Андашова Рахима (10.02.20)

18.03.2024-ж. Султанова Айжамал (10.02.01), Узбекова Самара (10.02.20), Ногоева Чынар (10.02.20), Шабданалиев Нурбек (10.02.20), Шарипова Чынар (10.02.20)

07.05.2024-ж. Ногоева Чынар (10.02.20).

3) ачык коргоо боюнча 10 жыйын:

13.01.2023-ж. Эсенова Нуска Маматкуловна (10.02.01 – кыргыз тили), Абдыкадырова Сюита Рысбаевна(10.02.20 – тектештирме-тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими),

17.02.2023-ж. Чинлода Мадина Сулеймановна (10.02.20),

19.05.2023-ж. Абдурахманова Хулхарай Туланбаевна (10.02.20),

Жолдошева Айнура Камилжановна (10.02.01 – кыргыз тили),

23.06.2023-ж. Мамытова Асель Казыбековна (10.02.20),

29.09.2023-ж. Жумакеева Эльмира Бердалиевна (10.02.20),

Жороева Айгүл Митаевна (10.02.20),

17.11.2023-ж. Пазилова Самара Каримовна (10.02.01), Розыкова Мавлюда Баратовна (10.02.20),

27.12.2023-ж. Айтибаева Жыпаргүл Калыевна (10.02.01),

16.02.2024-ж. Андашова Рахима (10.02.20),

26.04.2024-ж. Султанова Айжамал (10.02.01), Узбекова Самара (10.02.20),

07.05.2024-ж. Шабданалиев Нурбек Аманбекович (10.02.20), Шарипова Чынар (10.02.20)

4)23.09.22-ж. отурумда кандидаттык диссертацияларды алдын ала коргоодон өткөрүү

1. Чойбекова Нурилла Темиркановнанын “Англис, немис тилдериндеги модалдык этиштер жана алардын кыргыз тилиндеги эквиваленттери (тарыхый маселелер жана учурдагы абалы)” темадагы 10.02.20 – тектештирме-тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык иши алдын ала коргоодон өткөрүлүп, ишке жетектөөчү мекеме, расмий оппоненттер жана ачык коргоонун датасы белгиленген.

Диссертациялык иш И. Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университетинин Манас таануу жана лингвистика институтунун англис тилин окутуунун технологиясы, теориясы жана практикасы кафедрасында аткарылган.

Илимий жетекчи: Абдраева Айгүл Төлөковна, филология илимдеринин кандидаты, доцент, И. Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университетинин ректору.

Алдын ала коргоодон айтылган сунуш, пикирлердин негизинде Н.Т. Чойбекованын “Англис, немис тилдериндеги модалдык этиштер жана алардын кыргыз тилиндеги эквиваленттери (тарыхый маселелер жана учурдагы абалы)” темадагы 10.02.20 – тектештирме-тарыхый, типологиялык жана салыштарма тил илими адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык ишиндеги айрым фактылары диссертант тарабынан кайрадан изилденип чыгып, диссертациялык кеңештин кезектеги отурумда ошол сын-пикирлер боюнча кайрадан талкууга сунушталган.

28.10.22-ж. отурумда кандидаттык диссертацияларды алдын ала коргоодон өткөрүү

2. Чойбекова Нурила Темиркановнанын “Англис, немис тилдериндеги модалдык этиштер жана алардын кыргыз тилиндеги эквиваленттери (тарыхый маселелер жана учурдагы абалы)” темадагы 10.02.20 – тектештирме-тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык иши алдын ала коргоодон өткөрүлүп, ишке жетектөөчү мекеме, расмий оппоненттер жана ачык коргоонун датасы белгиленген.

Диссертациялык иш И. Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университетинин Манас таануу жана лингвистика институтунун англис тилин окутуунун технологиясы, теориясы жана практикасы кафедрасында аткарылган.

Илимий жетекчи: Абдраева Айгүл Төлөковна, филология илимдеринин кандидаты, доцент, И. Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университетинин ректору.

Диссертациялык ишке жетектөөчү мекеме катары Б. Осмонов атындагы Жалал-Абад мамлекеттик университетинин англис тили жана адабияты кафедрасы, биринчи расмий оппонент катары 10.02.20 – тектештирме-тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими адистиги боюнча ф.и.д., профессор П. К. Кадырбекова, экинчи расмий оппонент катары 10.02.20 – тектештирме-тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими адистиги боюнча ф.и.к., доцент Д. И. Козуев бекитилген. Диссертациялык иштин ачык коргоосу 16.12.22-ж. саат 10.00го коюлган.

2. Арсланбекова Насыкат Эркинбаевнанын “Концепт РАДОСТЬ в тексте художественного произведения” - деген темада 10.02.20 – тектештирме-тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык иши ачык добуш берүүнүн негизинде алдын

ала коргоодон өттү деп эсептелип, ачык коргоого сунушталган жана ишке жетектөөчү мекеме, расмий оппоненттер, ачык коргоонун датасы белгиленген.

Диссертациялык иш Б. Осмонов атындагы Жалал-Абад мамлекеттик университетинин филология факультетинин англис тили жана адабияты кафедрасында аткарылган.

Илимий жетекчи: Зулпукаров Капар Зулпукарович, филология илимдеринин доктору, профессор, Ош мамлекеттик университетинин Лингвистикалык изилдөөлөр борборунун директору.

Диссертациялык ишке жетектөөчү мекеме катары Ж. Баласагын атындагы Кыргыз улуттук университетинин чет тилдер факультетинин германистика жана маданияттар аралык байланыштар кафедрасы, биринчи расмий оппонент катары 10.02.20 – тектештирме-тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими адистиги боюнча ф.и.д., профессор С. Н. Абдуллаев, экинчи расмий оппонент катары 10.02.20 – тектештирме-тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими адистиги боюнча ф.и.к., доцент Г. А. Тургунова бекитилген. Диссертациялык иштин ачык коргоосу 16.12.22-ж. саат 14.00го коюлган.

29.10.22-ж. отурумда кандидаттык диссертацияларды алдын ала коргоодон өткөрүү

1. Эсенова Нуска Маматкуловнанын «Кыргыз лингвомаданиятындагы “Жай” концептинин экспоненттери» темадагы 10.02.01 – кыргыз тили адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык иши алдын ала коргоодон өттү деп эсептелип, ачык коргоого сунушталган. Диссертациялык ишке жетектөөчү мекеме, расмий оппоненттер, ачык коргоонун датасы белгиленген.

Диссертациялык иш Б. Осмонов атындагы Жалал-Абад мамлекеттик университетинин педагогика жана социалдык иштер бөлүмүндө аткарылган. Илимий жетекчи: Зулпукаров Капар Зулпукарович, филология илимдеринин доктору, профессор, Ош мамлекеттик университетинин лингвистикалык изилдөөлөр борборунун директору.

Диссертациялык ишке жетектөөчү мекеме катары К. Карасаев атындагы Бишкек мамлекеттик университетинин кыргыз жана түрк тилдеринин теориясы кафедрасы, биринчи расмий оппонент катары 10.02.01 – кыргыз тили адистиги боюнча ф.и.д., доцент К. Т. Джаманкулова, экинчи расмий оппонент катары 10.02.01 – кыргыз тили адистиги боюнча ф.и.к., доценттин м.а. Э. Т. Толокова бекитилген. Коргоо датасы 13.01.23-ж. саат 10.00го дайындалган.

2. Абдыкадырова Сюита Рысбаевнанын «Бабур-наме» текстинде маданият аралык концепттердин номинанттары» темадагы 10.02.20 –

тектештирме-тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык иши алдын ала коргоодон өттү деп эсептелип, ачык коргоого сунушталган жана ишке жетектөөчү мекеме, расмий оппоненттер, ачык коргоонун датасы белгиленген.

Диссертациялык ишке жетектөөчү мекеме катары Б. Осмонов атындагы Жалал-Абад мамлекеттик университетинин англис тили жана адабияты кафедрасы, биринчи расмий оппонент катары 10.02.20 – тектештирме-тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими адистиги боюнча ф.и.д., профессор З. К. Дербишова, экинчи расмий оппонент катары 10.02.20 – тектештирме-тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими адистиги боюнча ф.и.к., доценттин м.а. Г. А. Абыканова бекитилген. Коргоо датасы 13.01.23-ж. саат 14.00го дайындалган.

15.12.22-ж. отурумда кандидаттык диссертацияны алдын ала коргоодон өткөрүү

Чинлода Мадина Сулеймановнанын “Тропеикалык каражаттар жана сүрөттөр орус жана араб тилдеринде (курандын орусча котормолоруна негизделген)” темадагы 10.02.20 – тектештирме-тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык иши алдын ала коргоодон өттү деп эсептелип, ачык коргоого сунушталган жана ишке жетектөөчү мекеме, расмий оппоненттер, ачык коргоонун датасы белгиленген.

Диссертациялык иш Эл аралык Кувейт университетинин араб тили кафедрасында аткарылган.

Илимий жетекчи: Тагаев Мамед Джакыпович, филология илимдеринин доктору, профессор, КРСУдагы А.О. Орусбаев атындагы орус тили институтунун директору.

Диссертациялык ишке жетектөөчү мекеме катары К. Карасаев атындагы Бишкек мамлекеттик университетинин жалпы жана орус тил илими кафедрасы, биринчи расмий оппонент катары 10.02.20 – тектештирме-тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими адистиги боюнча ф.и.д., доцент Мадмарова Гулипа Араповна, экинчи расмий оппонент катары 10.02.20 – тектештирме-тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими адистиги боюнча ф.и.к., доценттин м.а. Момуналиев Кадыр Сатканбаевич бекитилген. Коргоо датасы 17.02.23-ж. саат 10.00го дайындалган.

16.12.22-ж. отурумда кандидаттык диссертацияларды коргоодон өткөрүү

1. Чойбекова Нурила Темиркановнанын “Англис, немис тилдериндеги модалдык этиштер жана алардын кыргыз тилиндеги эквиваленттери (тарыхый маселелер жана учурдагы абалы)” темадагы 10.02.20 – тектештирме-тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык иши ачык коргоодон өткөрүлгөн.

Диссертациялык иш И. Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университетинин Манас таануу жана лингвистика институтунун англис тилин окутуунун технологиясы, теориясы жана практикасы кафедрасында аткарылган.

Илимий жетекчи: Абдраева Айгул Төлөковна, филология илимдеринин кандидаты, доцент, И. Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университетинин ректору.

Жетектөөчү мекеме: Б. Осмонов атындагы Жалал-Абад мамлекеттик университетинин англис тили жана адабияты кафедрасы.

Биринчи расмий оппонент: Кадырбекова Памира Кадырбековна, филология илимдеринин доктору, профессор, Ж. Баласагын атындагы Кыргыз улуттук университетинин германистика жана маданияттар аралык байланыштар кафедрасынын профессору (10.02.20).

Экинчи расмий оппонент – Козуев Дурус Исакбаевич, филология илимдеринин кандидаты, доцент, К. Карасаев атындагы Бишкек мамлекеттик университетинин англис тили кафедрасынын доценти.

Изилдөөдөн алынган жыйынтыктар ички биримдикке, улантуучулук мүнөзгө, логикалык ырааттуулукка, маани-маңыздык байланыштуулукка ээ. Диссертациянын баптарында илимий-теориялык жана практикалык мааниге ээ болгон орчундуу маселелер чечилген.

Диссертациялык изилдөөнүн темасы И. Арабаев атындагы КМУнун Манас таануу жана лингвистика институтунун англис тилин окутуунун технологиясы, теориясы жана практикасы кафедрасынын илимий-изилдөө иштеринин тематикалык планына кирет.

Диссертациянын максаты болуп англис, немис тилдериндеги модалдык этиштерди диахрониялык жана синхрониялык аспектиде кыргыз тилиндеги эквиваленттеринин негизинде системалуу салыштырып изилдөө эсептелинет.

Изилдөөнүн жүрүшүндө автордун модалдуулук категориясынын илимий деңгээлде толук изилдөөгө алына элек маселелерин аныктоо максатында кыргыз, англис, немис тилдериндеги тиешелүү илимий адабияттарга сереп жүргүзүүсү жана англис, немис тилдүү авторлордун көркөм чыгармаларындагы модалдык этиштер катышкан тилдик факты-материалдарды жыйнап, иреттеп, чечмелеп берүүсү, ошондой эле

салыштырылып жаткан англис, немис тилдериндеги модалдык этиштердин кыргыз тилиндеги эквиваленттерин классификациялап, жалпылап жана кыргыз тилиндеги мисалдар аркылуу иллюстрациялап берүүсү автордун жеке салымы болуп эсептелет. Коргоого коюлган теориялык негизги жоболору, чыгарылган корутундулары изденүүчүнүн илимий ишке кошкон жеке салымы катары кароого болот.

Изденүүчүнүн изилдөөсүнө байланыштуу 9 илимий макаласы кыргыз жана орус тилдеринде жарыяланган. Анын ичинен 2 макала РИНЦ платформасына (Россия), 6 макала Кыргыз Республикасынын президентине караштуу УАКтын тизмесине кирген илимий журналдарда жарык көргөн, жалпысынан 224 балл.

2. Арсланбекова Насыкат Эркинбаевнанын “Концепт РАДОСТЬ в тексте художественного произведения” деген темада 10.02.20 – тектештирметарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык иши ачык добуш берүүнүн негизинде ачык коргоодон өткөрүлгөн.

Диссертациялык иш Б. Осмонов атындагы Жалал-Абад мамлекеттик университетинин филология факультетинин англис тили жана адабияты кафедрасында аткарылган.

Илимий жетекчи: Зулпукаров Капар Зулпукарович, филология илимдеринин доктору, профессор, Ош мамлекеттик университетинин Лингвистикалык изилдөөлөр борборунун директору.

Жетектөөчү мекеме: Ж. Баласагын атындагы Кыргыз улуттук университетинин чет тилдер факультетинин германистика жана маданияттар аралык байланыштар кафедрасы.

Расмий оппоненттер: Абдуллаев Сайфулла Нурмухаммедович, филология илимдеринин доктору, профессор, К. Тыныстанов атындагы Ысык-Көл мамлекеттик университетинин орус тили жана адабияты кафедрасынын профессору.

Тургунова Гулмира Амантайовна, филология илимдеринин кандидаты, доцент, Кыргызстан эл аралык университетинин лингвистика кафедрасынын башчысы.

Изилдөөнүн максаты - англис, орус жана кыргыз тилдериндеги кубаныч эмотивдерин, алардын семантикасын жана жеке автордун тилдик аңсезиминдеги улуттук өзгөчөлүктөрдү ар тараптуу когнитивдик-лингвистикалык сүрөттөп берүү. Эмгектин негизги идеялары, фактылары жана натыйжалары изилдөөчү тарабынан кыргыз аудиториясы үчүн англис

тилинин практикалык курсунда жана ЖАМУнун филология факультетинин «Когнитивдик лингвистика» атайын курсунда колдонулган.

Теманын тандалышы, жана иштин пландалышы, материалдарды чогултуу, системалаштыруу жана аларды талдоо жеке автор тарабынан ишке ашырылган. Иштин натыйжалары авторлошсуз жарыяланган. Текстти оңдоо жана жалпы редакциялоо илимий жетекчи тарабынан аткарылган.

Изилдөөнүн практикалык мааниси англис, орус жана кыргыз тилдеринин лексикологиясында жана салыштырма типологиясында, ошондой эле жалпы жана жеке автордук лексикографияда КУБАНЫЧ концептинин номинанттарын интерпретациялоого байланыштуу сөздүктөрдү түзүүдө колдонууга мүмкүндүк берет.

Изилдөөнүн негизги жоболору жана натыйжалары ЖАМУнун филология факультетинин англис тили жана адабияты кафедрасында талкуулоо учурунда текшерилип, ошондой эле эл аралык, ЖОЖдор аралык илимий, илимий-усулдук жана илимий-практикалык жана ар түрдүү деңгээлдеги конференцияларда докладдарда баяндалды (7 доклад). Диссертациялык иштин мазмуну автордун илимий макалаларында чагылдырылган.

13.01.23-ж. отурумда кандидаттык диссертацияларды ачык коргоодон өткөрүү

1. Эсенова Нуска Маматкуловнанын «Кыргыз лингвомаданиятындагы “Жай” концептинин экспоненттери» деген темада 10.02.01 – кыргыз тили адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн коргоого коюлган диссертациялык иши боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык иши ачык добуш берүүнүн негизинде ачык коргоодон өткөрүлгөн.

Диссертациялык иш Б. Осмонов атындагы Жалал-Абад мамлекеттик университетинин педагогика жана социалдык иштер бөлүмүндө аткарылган.

Илимий жетекчи: Зулпукаров Капар Зулпукарович, филология илимдеринин доктору, профессор, Ош мамлекеттик университетинин Лингвистикалык изилдөөлөр борборунун директору.

Расмий оппоненттер: Джаманкулова Кульжамал Тологоновна, филология илимдеринин доктору, Ж. Баласагын атындагы Кыргыз улуттук университетинин кыргыз тили кафедрасынын профессорунун м.а.

Толокова Элмира Турдубаевна, филология илимдеринин кандидаты, Кыргыз-Түрк “Манас” университетинин кыргыз тилин окутуу кафедрасынын улук окутуучусу.

Жетектөөчү мекеме: К. Карасаев атындагы Бишкек мамлекеттик университетинин кыргыз жана түрк тилдеринин теориясы кафедрасы. Дареги: (720044, Бишкек шаары, Ч. Айтматов проспектиси, 27)

Теманын, багыттын тандалышы, материал жыйноо, системалаштыруу, чечмелөө жана жалпылоо изденүүчү тарабынан жекече аткарылды. Сунушталган ой-пикирлер, көз караштар, изилдөөдөн алынган илимий корутунду, жыйынтыктар диссертанттын өзүнө таандык.

Изилдөөнүн жыйынтыгы боюнча 11 макала, анын ичинен 5 макала РИНЦ индекстөө системасына кирген рецензияланган илимий периодикалык басылмаларда, 1 макала Scopus системасына кирген журналда жарыяланган жана атайын курс үчүн окуу куралы басмадан чыккан. Эмгекте түрдүү схемалар, таблицалар жана сүрөттөр орун алган.

2. Абдыкадырова Сюита Рысбаевнанын “Бабур-Наменин” текстиндеги маданияттар аралык концепттердин номинанттары” темадагы 10.02.20 – тектештирме-тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык иши ачык добуш берүүнүн негизинде ачык коргоодон өткөрүлгөн.

Диссертациялык иш Ош мамлекеттик университетинин орус жана салыштырма тил таануу кафедрасында аткарылды.

Илимий жетекчи: Мадмарова Гулипа Араповна, филология илимдеринин доктору, доцент, Ош мамлекеттик университетинин орус филологиясы факультетинин деканы.

Расмий оппоненттер: Дербишева Замира Касымбековна, филология илимдеринин доктору, профессор, Кыргыз-Түрк «Манас» университети Батыш тилдер бөлүмүнүн профессор, Абыканова Гульмира Артыковна, филология илимдеринин кандидаты, К. Карасаев атындагы Бишкек мамлекеттик университетинин жалпы жана орус тил илими кафедрасынын башчысы.

Жетектөөчү мекеме: Б. Осмонов атындагы Жалал-Абад мамлекеттик университети, орус филология кафедрасы, 720000, Жалал-Абад ш. Ленин, 57.

Диссертациялык иштин натыйжалары «Бабур-наме» текстиндеги маданияттар аралык концепттердин орду менен ролун таап чыгууну жана аныктоону түзөт. Диссертациянын жалпы концепциясы, анын түзүлүшү, анда каралган маселелерди чечүү деңгээли, түзүлгөн анык натыйжалар, иштин тыянактары, коргоого алып чыгылган жоболору автордун чыгармачыл салымын жана анын каралган тема боюнча жеке көз карашын чагылдырат.

Диссертациялык изилдөөнүн негизги натыйжалары 10 басылмада чагылдырылган, анын ичинен 6 макала Кыргыз Республикасынын УАК тарабынан сунушталган рецензияланган алдыңкы илимий журналдарда жарыяланган, 2 макала РИНЦ системасында индекстелген россиялык илимий журналдарда жарыяланган, 1 макала Scopus илимий базасында индексацияланган.

17.02.2023-ж. отурумда кандидаттык диссертацияны
ачык коргоодон өткөрүү

Чинлода Мадина Сулеймановнанын «Тропеические средства выразительности и образности в русском и арабском языках (на материале переводов Корана на русском языке)» («Орус жана араб тилдериндеги экспрессивдүү жана образдуу троптун каражаттары» (Курандын орусча котормолорунун негизинде)») темадагы 10.02.20 – тектештирме-тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык ишин ачык коргоодон өткөрүү.

Диссертациялык иш Эл аралык Кувейт университетинин араб тили кафедрасында аткарылды

Илимий жетекчи: Тагаев Мамед Джакыпович, филология илимдеринин доктору, профессор, КРСУнун А.О. Орусбаев атындагы орус тили институтунун директору.

Расмий оппоненттер: Мадмарова Гулипа Араповна, филология илимдеринин доктору, доцент, ОшМУнун орус филологиясы факультетинин деканы. Момуналиев Кадыр Сатканбаевич, филология илимдеринин кандидаты, Ислам университетинин араб филологиясы кафедрасынын доцентинин м.а.

Жетектөөчү мекеме: К. Карасаев атындагы БМУнун жалпы жана орус тил илими кафедрасы, 720044, Бишкек шаары, Ч. Айтматов проспектиси, 27.

Бул эмгек образдуулук жана экспрессивдүүлүк каражаттарды араб тилинен орус тилине которуу маселесине арналган. Изилдөө Курани Каримдин үч вариантында – И. Ю. Крачковский, Э. Р. Кулиев жана В. М. Пороховалардын котормолорунун алкагындагы метафораларга арналып, талдоо жүргүзүлгөн. Араб элинин улуттук-маданий өзгөчөлүктөрүн, салт-санаасын, тарыхый өнүгүүсүн, философиялык көз караштарын жана өз ара мамилелерин, турмуштук тажрыйбасын, этностун жеке жана коомдук эстутумун, ой-чабыттарын, сезимдерин туюндурган метафоралардын орус тилине которулушуна өзгөчө көңүл бурулат. Бул метафоралар аркылуу араб

тилин эне тили катары эсептегендердин адистик билими, улуттук аң-сезими, андагы психикалык абалдар, турмуштук тажрыйбалар чагылдырылат. Мында концептуалдык жана маалыматтык түзүлүштөр жана араб элинин кабылдоосунда бүтүндөй дүйнөнүн лингвистикалык картинасы көз алдыга тартылып турат.

Изилдөөнүн негизинде метафоралык туюнтмаларды жана аларды орус тилине которуунун комплекстүү жолдору, изилдөө үчүн лингвистикалык материалды тандоодо, системалаштырууда жана бөлүштүрүүдөгү жекече көз караштар, коргоого коюлган жоболор үчүн далил-материалдар аркылуу конкреттүү талдоолор жана андагы чыгарылган жыйынтык-корутундулар каралып чыкты.

Иштин жыйынтыгы Эл аралык Кувейт университетинин араб филологиясы кафедрасында “Котормо теориясы жана практикасы” предметин окутуу процессинде колдонулган.

Илимий иш боюнча 8 макала жарык көрдү, анын ичинен 5 макала РИНЦ индекстөө системасына кирген илимий басылмаларда, анын ичинде импакт-фактору 0,1ден жогору болгон журналдарда 2 илимий макала жарыяланган.

24.03.2023-ж. отурумда кандидаттык диссертацияларды алдын ала коргоодон өткөрүү

1. Абдурахманова Хулхарай Туланбаевнанын «Дүйнөнүн кыргыз жана англис тилдик бейнесиндеги (сүрөтүндөгү) “Билим” концепти» – деген темада 10.02.20 – тектештирме-тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык иши алдын ала коргоодон өттү деп эсептелип, ачык коргоого сунушталган. Диссертациялык ишке жетектөөчү мекеме, расмий оппоненттер, ачык коргоонун датасы белгиленген.

Диссертациялык иш Ош мамлекеттик университетинин дүйнөлүк тилдер жана маданият факультетинин роман-герман филологиясы кафедрасында аткарылган.

Илимий жетекчи: Атакулова Мерим Абдыкеримовна, филология илимдеринин доктору, профессор, Ош технологиялык университетинин магистратура бөлүмүнүн жетекчиси.

Диссертациялык ишке жетектөөчү мекеме катары Кыргыз-Түрк “Манас” университетинин гуманитардык факультетинин филология бөлүмү, биринчи расмий оппонент катары 10.02.20 – тектештирме-тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими адистиги боюнча ф.и.д., проф. П. К. Кадырбекова, экинчи расмий оппонент катары 10.02.20 – тектештирме-

тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими адистиги боюнча ф.и.д., доценттин М. К. Алишова бекитилген.

2. Жолдошева Айнура Камилжановнанын «Тилдин провербиалдык талаасында диний концепттердин чагылдырылышы» темадагы 10.02.01 – кыргыз тили адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык иши алдын ала коргоодон өтүү деп эсептелип, ачык коргоого сунушталган жана ишке жетектөөчү мекеме, расмий оппоненттер, ачык коргоонун датасы белгиленген.

Диссертациялык жумуш Ош мамлекеттик университетинин кыргыз тили кафедрасында аткарылган.

Илимий жетекчиси: филология илимдеринин доктору, профессор Зулпукаров Капар Зулпукарович.

Диссертациялык ишке жетектөөчү мекеме катары К. Тыныстанов атындагы Ысык-Көл мамлекеттик университетинин кыргыз тили жана адабияты кафедрасы, биринчи расмий оппонент катары 10.02.01 – кыргыз тили адистиги боюнча ф.и.д., проф. И. Абдувалиев, экинчи расмий оппонент катары 10.02.01 – кыргыз тили адистиги боюнча ф.и.к., доц. Г. Ш. Абдразакова бекитилген.

28.04.23-ж. отурумда кандидаттык диссертацияны алдын ала коргоодон өткөрүү

1. Мамытова Асель Казыбековнанын «Англис жана кыргыз тилдериндеги табыш тууранды сөздөрдүн лексика-семантикалык өзгөчөлүктөрү» темадагы 10.02.20 – тектештирме-тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык иши алдын ала коргоодон өтүү деп эсептелип, ачык коргоого сунушталган жана ишке жетектөөчү мекеме, расмий оппоненттер, ачык коргоонун датасы белгиленген.

Диссертациялык иш Ж. Баласагын атындагы Кыргыз улуттук университетинин «Англистика жана маданият аралык байланыш» кафедрасында аткарылган.

Илимий жетекчи: Найманова Чолпон Капаровна, филология илимдеринин доктору, Кыргыз-Түрк «Манас» университетинин гуманитардык факультетинин филология бөлүмүнүн профессору.

Диссертациялык ишке жетектөөчү мекеме катары Ысык-Көл университети, чет тилдер кафедрасы, биринчи расмий оппонент катары 10.02.20 - тектештирме-тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими

адистиги боюнча ф.и.к., доц. А. Т. Абдраева, экинчи расмий оппонет катары 10.02.20 – тектештирме тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими адистиги боюнча ф.и.д., доцент М. К. Алишова бекитилген. Коргоо датасы 23.06.23-ж. саат 10.00го дайындалган.

19.05.23-ж. отурумда кандидаттык диссертацияларды
ачык коргоодон өткөрүү

1. Абдурахманова Хулхарай Туланбаевнанын «Дүйнөнүн кыргыз жана англис тилдик бейнесиндеги (сүрөтүндөгү) “Билим” концепти» – деген темада 10.02.20 – тектештирме-тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык иши ачык коргоодон өткөрүлгөн.

Диссертациялык иш Ош мамлекеттик университетинин дүйнөлүк тилдер жана маданият факультетинин роман-герман филологиясы кафедрасында аткарылган.

Илимий жетекчи: Атакулова Мерим Абдыкеримовна, филология илимдеринин доктору, профессор, Ош технологиялык университетинин магистратура бөлүмүнүн жетекчиси.

Расмий оппоненттер: Кадырбекова Памира Кадырбековна, филология илимдеринин доктору, Ж. Баласагын атындагы Кыргыз улуттук университетинин чет тилдер факультетинин германистика жана маданият аралык коммуникация кафедрасынын профессору. Алишова Махабат Култаевна, филология илимдеринин доктору, доцент, К. Карасаев атындагы Бишкек мамлекеттик университетинин лингвистика кафедрасынын профессорунун м.а.

Жетектөөчү мекеме: Кыргыз-Түрк “Манас” университети, гуманитардык факультетинин филология бөлүмү. 720033, Бишкек ш., Тыналиев көч., 30-43.

Изилдөөдөн алынган жыйынтыктар ички биримдикке, улантуучулук мүнөзгө, логикалык ырааттуулукка, маани-маңыздык байланыштуулукка ээ. Диссертациянын баптарында илимий-теориялык жана практикалык мааниси бар орчундуу маселелер чечилген.

Диссертациялык изилдөөнүн темасы Ош мамлекеттик университетинин дүйнөлүк тилдер жана маданият факультетинин роман-герман филологиясы кафедрасынын илимий-изилдөө иштеринин тематикалык планына кирет.

Изилдөөнүн максаты кыргыз жана англис тилдеринин мейкиндигиндеги “Билим” концептинин лингвокогнитивдик табиятын жана тилдик репрезентациясын аныктоо болуп саналат.

Изилдөөнүн натыйжалары “Билим” концепти бул тилде сүйлөгөн элдердин этногенези, каада-салты, маданияты жана менталитети менен тыгыз байланышта экендигин тастыктайт. Диссертацияда изилденген концепттин кыргыз жана англис тилдериндеги эң зарыл болгон когнитивдик белгилери белгилүү деңгээлде ачылып берилген. Мындан ары бул багытта лингвоконцептологиялык, этнолингвистикалык, лингвомаданий изилдөөлөрдү тереңирээк жүргүзүү диссертациялык эмгектин перспективасын түзөт.

Изилдөөгө байланыштуу 9 илимий макала кыргыз жана орус тилдеринде жарыяланган. Анын ичинен 2 макала РИНЦ платформасына (Россия), 6 макала Кыргыз Республикасынын президентине караштуу УАКтын тизмесине кирген илимий журналдарда жарык көргөн.

2. Жолдошева Айнура Камилжановнанын «Тилдин провербиалдык талаасында диний концепттердин чагылдырылышы» темадагы 10.02.01 – кыргыз тили адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык иши алдын ала коргоодон өтгү деп эсептелип, ачык коргоого сунушталган жана ишке жетектөөчү мекеме, расмий оппоненттер, ачык коргоонун датасы белгиленген.

Диссертациялык жумуш Ош мамлекеттик университетинин кыргыз тили кафедрасында аткарылган.

Илимий жетекчиси: филология илимдеринин доктору, профессор Зулпукаров Капар Зулпукарович.

Изилдөөнүн максаты болуп кыргыздын менталдык-тилдик дүйнө сүрөтүнүн диний концептосферасын синхрондук негизде комплекстүү сыпаттап берүү эсептелет.

Бул изилдөө автордун тилдик өзгөчөлүгүн билдирип турат. Диссертациянын жазылыш стили А. Жолдошеванын жеке өзүнө таандык кыргызча илимий стилдин иштелип чыгышынан кабар берет. Баяндоолору, иликтөөлөрү түшүнүктүү, жатык тил менен жүргөн. Когнитивдик лингвистиканын тажрыйбаларын колдонуу аркылуу аткарылган бул илимий изилдөөдө айрым терминдердин жымсал колдонулгандыгын көрө алабыз. Диссертанттын иликтөөлөрү диний түшүнүктөрдүн жаратылышты, дүйнөнү таанытар мүмкүнчүлүктөргө эгедер экендигин ачып бере алган. Айрым концепттердин тутумдук бирдиктерине да көңүл бөлүп, салыштырма-тарыхый лингвистиканын тажрыйбаларын колдонуу менен иштеген жайлары да ишенимдүү чыккан.

Диссертациянын темасы боюнча 7 макала, анын ичинде ЖАКтын тизмесиндеги РИНЦ сунуштаган басылмаларда 2 макала жарык көргөн.

23.06.2023-ж. отурумда кандидаттык диссертацияларды ачык жана алдын ала коргоодон өткөрүү

1. Мамытова Асель Казыбековнанын «Англис жана кыргыз тилдериндеги табыш тууранды сөздөрдүн лексика-семантикалык өзгөчөлүктөрү» темадагы 10.02.20 – тектештирме-тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык иши алдын ала коргоодон өттү деп эсептелип, ачык коргоого сунушталган жана ишке жетектөөчү мекеме, расмий оппоненттер, ачык коргоонун датасы белгиленген.

Диссертациялык иш Ж. Баласагын атындагы Кыргыз улуттук университетинин «Англистика жана маданият аралык байланыш» кафедрасында аткарылган.

Илимий жетекчи: Найманова Чолпон Капаровна, филология илимдеринин доктору, Кыргыз-Түрк «Манас» университетинин гуманитардык факультетинин филология бөлүмүнүн профессору.

Расмий оппонент: Алишова Махабат Култаевна, филология илимдеринин доктору, К. Карасаев атындагы Бишкек мамлекеттик университетинин чет тилдер кафедрасынын доценти. Абдраева Айгуль Төлөковна, филология илимдеринин доктору, И. Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университетинин профессордун м.а.

Жетектөөчү мекеме: К. Тыныстанов атындагы Ысык-Көл мамлекеттик университетинин чет тилдер кафедрасы, 722200, Кыргыз Республикасы, Каракол шаары, Абдрахманова көчөсү, 103.

Изилдөөдөн алынган жыйынтыктар ички биримдикке, улантуучулук мунөзгө, логикалык ырааттуулукка, маани-маңыздык байланыштуулукка ээ. Диссертациянын баптарында илимий-теориялык жана практикалык мааниси бар орчундуу маселелер чечилген.

Изилдөөнүн максаты болуп англис жана кыргыз тилдериндеги ТТСтердин бирдей лексика-семантикалык топторго бөлүштүрүү, алардын ар кандай чөйрөлөрдөгү (антропчөйрө, техночөйрө, табиятчөйрө, зоочөйрө) колдонулушу жана реципиент тарабынан кабылданыш өзгөчөлүктөрүнө карай семантикалык талаа түзүүгө байланыштуу маселелер саналат.

Изилдөө иши Ж. Баласагын атындагы кыргыз улуттук университетинин англистика жана маданият аралык байланыш кафедрасынын кеңешмелеринде, “Тил илиминин актуалдуу маселелери”, “Тил – маданияттын күзгүсү”, “21-кылымдагы котормонун актуалдуулугу” конференцияларында изденүүчү тарабынан илимий баяндамалар жасалып, талкууланган.

Изилдөөнүн негизги жоболору жана андан алынган натыйжалар боюнча 10 макала жарыяланып, анын ичинде КР УАК тарабынан расмий каттоодон өткөн жыйнактарда 5, РИНЦ системасы аркылуу индекстелүүчү басылмаларда 5 макала, анын ичинен импакт-фактору 0,1ден кем эмес журналдарда 2 илимий макала жарыяланган.

2. Жумакеева Эльмира Бердалиевнанын “Функционально-семантическое исследование одобрения-похвалы и неодобрения-недовольства в английской и кыргызской разговорной речи” темадагы 10.02.20 – тектештирме-тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык ишин алдын ала коргоодон өткөрүү.

Диссертациялык иш К. Карасаев атындагы Бишкек мамлекеттик университетинин Европа цивилизациясы факультетинин англис тили кафедрасында аткарылган.

Илимий жетекчиси: Козуев Дурус Исакбаевич, филология илимдеринин доктору, доцент, К. Карасаев атындагы Бишкек мамлекеттик университетинин окуу иштери боюнча проректору.

Диссертациялык ишке жетектөөчү мекеме катары И. Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университетинин дүйнөлүк тилдер жана эл аралык мамилелер институтунун англис тилин окутуунун технологиясы, теориясы жана практикасы кафедрасы, биринчи расмий оппонент катары 10.02.20 – тектештирме-тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими адистиги боюнча филология илимдеринин доктору, Б. Н. Ельцин атындагы Кыргыз-Россия Славян университетинин орус тили кафедрасынын профессору Лазариди Милана Исааковна, экинчи расмий оппонент катары 10.02.20 – тектештирме-тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими адистиги боюнча ф.и.к., доцент, Кыргызстан эл аралык университетинин окуу-илимий-өндүрүштүк комплексинин лингвистика кафедрасынын башчысы Г. А. Тургунова бекитилген. Диссертациялык иштин ачык коргоосу 17.11.23-ж. саат 10.00го коюлган.

3. Жороева Айгүл Митаевнанын “Түрдүү системадагы тилдерде “эркек/ман” концептинин берилиши жана которулушу” темадагы 10.02.20 – тектештирме-тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык ишин коргоодон өткөрүү.

Илимий жетекчиси: ф.и.д., проф. Караева З. К.

Диссертациялык ишке жетектөөчү мекеме катары К. Карасаев атындагы Бишкек мамлекеттик университетинин англис тили кафедрасы, биринчи

расмий оппонент катары 10.02.20 – тектештирме-тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими адистиги боюнча филология илимдеринин доктору, профессор Кадырбекова Памира Кадырбековна, Ж. Баласагын атындагы Кыргыз улуттук университетинин чет тилдер факультетинин профессору; экинчи расмий оппонент катары 10.02.20 – тектештирме-тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими адистиги боюнча ф.и.к. Айдыралиева Гулина Мамбеткуловна, И. Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университетинин англис тилинин технологиясы, теориясы жана практикасы кафедрасынын доцентинин м.а. Кыргызстан эл аралык университетинин окуу-илимий-өндүрүштүк комплексинин лингвистика кафедрасынын башчысы Г. А. Тургунова бекитилген. Диссертациялык иштин ачык коргоосу 17.11.23-ж. саат 14.00го коюлган.

28.09.2023-ж. отурумда кандидаттык диссертацияларды
алдын ала коргоодон өткөрүү

1. Пазилова Самара Каримовнанын «Ой» концепти жана анын тилдеги номинанттары» деген темадагы 10.02.01 – кыргыз тили адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык ишинин алдын ала коргоодон өткөрүлүп, ишке жетектөөчү мекеме, расмий оппоненттер жана ачык коргоонун датасы белгиленген.

Диссертациялык иш Ош мамлекеттик университетинин дүйнөлүк тилдер жана маданият факультетинин англис тилин окутуунун методикасы кафедрасында аткарылган.

Илимий жетекчиси: Элчиев Жаанбай, филология илимдеринин доктору, профессор, Ош мамлекеттик университетинин кыргыз тил илими кафедрасынын башчысы.

Диссертациялык ишке жетектөөчү мекеме катары Бишкек гуманитардык университетинин кыргыз жана түрк тилдеринин теориясы кафедрасы, биринчи расмий оппонент катары 10.02.01 - кыргыз тили илимдеринин доктору, профессор К. Саматов, экинчи расмий оппонент катары 10.02.01 – кыргыз тили адистиги боюнча ф.и.к., Кыргыз-Түрк “Манас” университетинин улук окутуучу Төлөкова Элмира бекитилген.

2. Розыкова Мавлюда Баратовнанын “Орус, кыргыз жана өзбек макал-лакаптарында “жакшылык” жана “жамандык” концепттеринин чагылдырылышы” темадагы 10.02.20 – тектештирме-тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган

диссертациялык ишин алдын ала коргоодон өткөрүлүп, ишке жетектөөчү мекеме, расмий оппоненттер жана ачык коргоонун датасы белгиленген.

Илимий жетекчи: Ош мамлекеттик университетинин доценти, филология илимдеринин доктору Мадмарова Гулипа Араповна.

Диссертациялык ишке жетектөөчү мекеме катары Кыргыз-Түрк “Манас” университетинин гуманитардык факультетинин филология бөлүмү, биринчи расмий оппонент катары 10.02.20 – тектештирме-тарыхый типологиялык жана салыштырма тил илими адистиги боюнча филология илимдеринин доктору, профессор Лазариди Милана Исааковна, Кыргыз-Россия славян университетинин профессору, экинчи расмий оппонент катары 10.02.20 – тектештирме-тарыхый типологиялык жана салыштырма тил илими адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты Абыканова Гульмира Артыковна, Бишкек гуманитардык университетинин доценти бекитилген.

29.09.2023-ж. отурумда кандидаттык диссертацияларды
ачык коргоодон өткөрүү

1. Жумакеева Эльмира Бердалиевнанын “Функционально-семантическое исследование одобрения-похвалы и неодобрения-недовольства в английской и кыргызской разговорной речи” темадагы 10.02.20 – тектештирме-тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык ишин ачык коргоодон өткөрүү.

Диссертациялык иш К. Карасаев атындагы Бишкек мамлекеттик университетинин Европа цивилизациясы факультетинин англис тили кафедрасында аткарылган.

Илимий жетекчиси: Козуев Дурус Исакбаевич, филология илимдеринин доктору, доцент, К. Карасаев атындагы Бишкек мамлекеттик университетинин окуу иштери боюнча проректору.

Расмий оппоненттер: Лазариди Милана Исааковна, филология илимдеринин доктору, Б. Н. Ельцин атындагы Кыргызско-Россия славян университетинин орус тили кафедрасынын профессору, Тургунова Гульмира Амантайовна, филология илимдеринин кандидаты, доцент, Кыргызстан эл аралык университетинин окуу-илимий-өндүрүштүк комплексинин лингвистика кафедрасынын башчысы.

Жетектөөчү мекеме: И. Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университетинин дүйнөлүк тилдер жана эл аралык мамилелер институтунун англис тилин окутуунун технологиясы, теориясы жана практикасы кафедрасы. 720026, Бишкек ш., Раззаков көчөсү, 51.

Изилдөөнүн максаты англис жана кыргыз тилинин оозеки кебинин дискурсындагы «жактыруу-мактоо» жана «жактырбоо-нааразычылык» категориясын туюнтуу ыкмаларынын функционалдык, маданий жана лингвистикалык өзгөчөлүктөрүн аныктоо болуп саналат.

Изилдөөнүн негизинде эки тилдеги кеп кыймыл-аракетине баа берүүдө лингвистикалык экспрессияда дал келүүлөр да, карама-каршылыктар да бар экендиги көрсөтүлөт. Окшоштуктарга келсек, изилдөөдө сүйлөө иш-аракетинин сапаттык да, сандык да жактарынын тилдик жактан чагылдырылышында окшоштуктар табылган, алар оң бааланган (б.а. жактыруу жана мактоо). Бул окшоштуктар кеп кыймылынын функционалдык-семантикалык талаасынын борбордук бөлүгүндө жана перифериясына жакын жерде байкалган. Ошо сыяктуу эле, терс бааланган сүйлөө аракеттери үчүн (б.а. жактырбоо жана нааразычылык) тилдик экспрессиядагы дал келүүлөр талаанын борбордук бөлүгүндө жана алыскы перифериясында эки тилде тең байкалган. Экинчи жагынан, ядролук бөлүгүндө жана талаанын алыскы перифериясында оң бааланган кеп аракеттеринин сапаттык да, сандык да жактарын тилдик өңүттө көрсөтүүдө карама-каршылыктар болгон. Терс бааланган сүйлөө аракеттери үчүн эки тилде тең талаанын өзөк бөлүгүндө жана перифериясына жакын жерде айырмачылыктар байкалган. Бул карама-каршылыктар жалаң лингвистикалык себептер менен түшүндүрүлгөн, мисалы, тилдердин типологиялык түзүлүшүнүн ар түрдүүлүгү менен аныкталган.

Диссертациянын мазмуну жана негизги жоболору 9 басылмада чагылдырылган: чет элдик РИНЦ журналдарында – 1 макала (Украина); КРдин УАК тарабынан рецензияланган илимий басылмаларынын тизмесине кирген журналдарга – 8 макала жарык көргөн.

2. Жороева Айгүл Митаевнанын “Түрдүү системадагы тилдерде “эркек/ман” концептинин берилиши жана которулушу” темадагы 10.02.20 – тектештирме-тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык ишин ачык коргоодон өткөрүү.

Диссертациялык иш Ош мамлекеттик университетинин роман-герман филологиясы кафедрасында аткарылды.

Илимий жетекчи: Караева Зина, филология илимдеринин доктору, профессор, Кыргызстан эл аралык университетиндеги окуу-илимий-өндүрүштүк комплексинин филология кафедрасынын башчысы.

Расмий оппоненттер: Кадырбекова Памира Кадырбековна, филология илимдеринин доктору, Ж. Баласагын атындагы Кыргыз улуттук университетинин чет тилдер факультетинин профессору.

Айдыралиева Гулина Мамбеткуловна, филология илимдеринин кандидаты, И. Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университетинин англис тилинин технологиясы, теориясы жана практикасы кафедрасынын доцентинин м.а.

Жетектөөчү мекеме: К. Карасаев атындагы Бишкек мамлекеттик университетинин англис тили кафедрасы. Дареги: 720044, Бишкек ш., Ч. Айтматов проспектиси, 27.

Диссертациялык иште изилдөөнүн негизинде төмөнкүдөй жаңы жана анык илимий натыйжалар алынган: Кыргыз тилдик чөйрөдө али изилдене элек “эркек” концептинин табияты иликтенип, британ лингвомаданиятындагы “man” концептиси менен салыштырылып, концептти репрезентациялоочу бардык тилдик каражаттар улуттук өзгөчөлүктөргө ээ экендиги аныкталды. Ошондой эле байыркы түрк тилдериндеги **er* архетибинин трансформалары жана индоевропа тилдериндеги *man* лексемасынын маанилери этимологиялык изилдөөлөр аркылуу такталган; “Эркек/man” концепти образдык жана аксиологиялык компоненттерден турган көп катмарлуу концепт экендиги аныкталды. Аталган концептини репрезентациялаган кыргыз жана англис тилдериндеги лексикалык, фразеологиялык, паремиологиялык жана стилистикалык каражаттар аркылуу анын концептуалдык (түшүнүктүк, мотивациялык, образдык, символикалык) өзгөчөлүктөрү көрсөтүлгөн.

Изилдөөнүн максаты болуп кыргыз жана британ маданиятындагы “эркек/man” концептинин улуттук-маданий өзгөчөлүктөрүн ачып берүү жана анын номинанттарынын которуу ыкмаларына талдоо жүргүзүү болуп эсептелет.

Иштин теориялык негиздерин жана практикалык тыянактарын камтыган баяндамалар республикалык, регионалдык, окуу жайлар аралык илимий-практикалык конференцияларда жасалды. Изилдөөгө байланыштуу 9 макала: 4 макала чет өлкөдөн, калгандары РИНЦке кирген басылмаларда жарык көргөн.

16.11.2023-ж. отурумда кандидаттык диссертацияларды
алдын ала коргоодон өткөрүү

Айтибаева Жыпаргүл Калыевнанын “Баш концептинин вербалдашуусу” темадагы 10.02.01 – кыргыз тил илими адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык ишинин алдын ала коргоодон өткөрүлүп, ишке жетектөөчү мекеме, расмий оппоненттер жана ачык коргоонун датасы белгиленген.

Диссертациялык иш А. Мырсабеков атындагы Ош мамлекеттик педагогикалык университетинин кыргыз тили жана адабияты кафедрасында аткарылган.

Илимий жетекчи: Мадмарова Гулипа Араповна, филология илимдеринин доктору, доцент, Ош мамлекеттик университетинин орус филологиясы факультетинин деканы.

Диссертациялык ишке жетектөөчү мекеме катары И. Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университетинин кыргыз тили жана аны окутуунун технологиялары кафедрасы, биринчи расмий оппонент катары 10.02.01-кыргыз тили илимдеринин доктору, профессор Абдувалиев Ибраим, Б. Осмонов атындагы Жалал-Абад мамлекеттик университетинин кыргыз тили жана адабияты кафедрасынын профессору; Абдразакова Гульмира Шарापидиновна, филология илимдеринин кандидаты, Ж. Баласагын атындагы Кыргыз улуттук университетинин кыргыз филологиясы факультетинин кыргыз тил илими кафедрасынын доценти бекитилген.

17.11.2023-ж. отурумда кандидаттык диссертацияларды ачык коргоодон өткөрүү

1. Пазилова Самара Каримовнанын “Ой” концепти жана анын тилдеги номинаттары” темадагы 10.02.01 – кыргыз тил илими адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык ишин ачык коргоодон өткөрүлгөн.

Илимий жетекчиси: Элчиев Жаанбай, ф.и.д., профессор, Ош мамлекеттик университетинин кыргыз тил илими кафедрасынын башчысы.

Диссертациялык иш Ош мамлекеттик университетинин дүйнөлүк тилдер жана маданият факультетинин англис тилин окутуунун методикасы кафедрасында аткарылган.

Расмий оппоненттер: Саматов Кубатбек, филология илимдеринин доктору, Ж. Баласагын атындагы Кыргыз улуттук университетинин профессору; Төлөкова Элмира Турдубаевна, филология илимдеринин кандидаты, Кыргыз-Түрк “Манас” университетинин чет тилдер жогорку мектебинин кыргыз тилин үйрөтүү координаторлугунун улук окутуучусу.

Жетектөөчү мекеме: К. Карасаев атындагы Бишкек мамлекеттик университетинин кыргыз жана түрк тилдери кафедрасы.

Изилдөөнүн максаты “Ой” концептинин структурасын, тилдик сүлпөткө ээ болуу жолдорун, когнитивдик мазмунун, провербиалдык бирдиктерин ж.б. тараптарын комплекстүү изилдөө болуп эсептелет.

Изилдөөнүн негизинде: «Ой» концептинин маңызы когнитивдик категориялардын, методдордун жана принциптердин негизинде иликтенди;

изилденип жаткан концепттин репрезентацияланышы, турпатталыш жолдору кенен баяндалган; алгачкы жолу бир иштин алкагында ой/ойлонуу идеясын камтыган кыргыз тилинин лексикалык бирдиктери, макал-лакаптары, учкул сөздөрү, фразеологизмдери топтолуп, системалаштырылып, анализденип чыкты; провербиалдык каражаттардын негизинде «Ой» концептин уюштуруучу пропозициялар ачыкталып, чечмеленген; тандалып алынган концепттин мазмуну түшүнүк, фрейм, пропозиция, когнитема, сценарий, схема ж.б. когнитивдик категориялардын жардамы менен жиктелип сыпатталды; менталдык өзгөчөлүккө ээ концепттерди репрезентациялоочу тилдик каражаттардын статистикасы аныкталып, алардын өзөккү (ядролук) жана жакабелдик (перифериялык) алкактары жиктелген; «Ой» концепти биринчи жолу дүйнөнүн концептуалдык сүрөтүнүн фрагменти катары изилденип, анын кыргыз элинин улуттук тилинде объективтешүүсүнүн спецификасы ачыкталган.

Иштин мазмуну Ош мамлекеттик университетинин англис тилин окутуунун методикасы кафедрасынын отурумунда талкууланган. Анын негизги жоболору менен тыянактары 2015-2023-жылдары өткөрүлгөн эл аралык илимий-практикалык конференцияларда, атайын уюштурулган семинарларда жасалган докладдарда баяндалган. Изилдөөнүн материалдары автордун 12 илимий макаласында чагылдырылган.

2. Розыкова Мавлюда Баратовнанын “Орус, кыргыз жана өзбек макал-лакаптарында “жакшылык” жана “жамандык” концепттеринин чагылдырылышы” темадагы 10.02.20 – тектештирме-тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык иши ачык коргоодон өткөрүлгөн.

Диссертациялык иш Ош мамлекеттик университетинин орус филологиясы факультетинин орус жана салыштырма тил илими кафедрасында аткарылды.

Илимий жетекчи: Мадмарова Гулипа Араповна, филология илимдеринин доктору, доцент, Ош мамлекеттик университетинин орус филологиясы факультетинин деканы.

Расмий оппоненттер: Лазариди Милана Исааковна, филология илимдеринин доктору, Б. Н. Ельцин атындагы Кыргыз-Россия славян университетинин орус тили кафедрасынын профессору; Абыканова Гүлмира Артыковна, филология илимдеринин кандидаты, К. Карасаев атындагы Бишкек мамлекеттик университетинин жалпы жана орус тил илими кафедрасынын башчысы.

Жетектөөчү мекеме: Кыргыз-Түрк «Манас» университети, гуманитардык факультетинин филология бөлүмү, 720033, Бишкек ш., Тыналиева к., 30-43.

Изилдөөнүн максаты болуп жакшылык-жамандык оппозициясын камтыган орус, кыргыз жана өзбек макал-лакаптарындагы лингвомаданий өзгөчөлүктөрүн аныктоо болуп эсептелинет.

Изилдөөнүн негизинде: жакшылык-жамандык оппозициясынын мазмуну жана лингвистикалык объективтештирүү чөйрөсү кенейтилген; үч элдин макал-лакаптар картинасында дүйнөнү концептуалдаштыруунун өзгөчөлүктөрү ачып берилген; орус, кыргыз жана өзбек тилдериндеги макал-лакаптарга лингвокультурологиялык талдоо жүргүзүүдө «жакшылык» жана «жамандык» түшүнүктөрү менен байланышкан маданий маанилүү түшүнүктөр жөнүндөгү көз караштар тереңдетилген; изилденип жаткан элдердин баалуулуктар жана антибаалуулуктар системасында «жакшылык» жана «жамандык» концепттеринин аксиологиялык мааниси аныкталган; полиэтникалык аймактын тургундарынын тилдик аң-сезиминде жакшылык-жамандыктын оппозициясынын орду аныкталган.

Диссертациялык изилдөөнүн натыйжаларын толук чагылдырган КР УАК тарабынан диссертациялардын материалдарын жарыялоо үчүн сунушталган РИНЦ системасындагы илимий басылмаларда 10 илимий макала жарык көргөн: 3 макала чет элдик басылмаларда, анын ичинен импакт-фактору 0,1ден кем эмес журналдарда 3 илимий макала жарыяланган.

27.12.2023-ж. отурумда кандидаттык диссертацияларды ачык жана алдын ала коргоодон өткөрүү

1. Айтибаева Жыпаргүл Калыевнанын “Баш концептинин вербалдашуусу” темадагы 10.02.01 – кыргыз тил адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык ишин коргоодон өткөрүү.

Диссертациялык иш А. Мырсабеков атындагы Ош мамлекеттик педагогикалык университетинин кыргыз тили жана адабияты кафедрасында аткарылды.

Илимий жетекчи: Мадмарова Гулипа Араповна, филология илимдеринин доктору, доцент, Ош мамлекеттик университетинин орус филологиясы факультетинин деканы.

Расмий оппоненттер: Абдувалиев Ибраим, филология илимдеринин доктору, Б. Осмонов атындагы Жалал-Абад мамлекеттик университетинин кыргыз тили жана адабияты кафедрасынын профессору; Абдразакова Гульмира Шарапидиновна, филология илимдеринин кандидаты, Ж.

Баласагын атындагы Кыргыз улуттук университетинин кыргыз филологиясы факультетинин кыргыз тил илими кафедрасынын доценти.

Жетектөөчү мекеме: И. Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университетинин кыргыз тили жана аны окутуунун технологиялары кафедрасы. 720026, Бишкек шаары, Раззаков көчөсү, 51

Диссертациянын максаты болуп «баш» концептинин кыргыз тилиндеги семантикалык, лексика-фразеологиялык, провербиалдык жана көркөм тексттик репрезентативдерин когнитивдик-тилдик деңгээлде талдоо саналат.

Квантитативдик ыкманын негизинде романдын мазмунуна кирген *баш* лексемасынын, анын синонимдеринин, семантикалык, морфологиялык жана сөз жасоочулук дериваттарынын жалпы жана чектүү касиеттери статистикалык өңүттө талдоого алынды. Романда *баш* сөзү “дене бөлүгү” маанисинде 102 жолу, “акыл-эс” маанисинде 45 ирет, “эрди-катын (болуу)” маанисинде 2 ирет, “жашоо, өмүр” маанисинде 3 жолу, “сыюу, багынуу” маанисинде 1 жолу, “уч” семасында 2 мертебе, “жогорку тарап, үстү жак, жогору жак” семаларында 2 жолу, “башат” маанисинде 3 жолу, “кайрадан/кайтадан” маанисинде 1 ирет, “биринчи, алдыңкы” семаны алып 1 ирет колдонулган.

Иште *баш* сөзүнүн туундулары да статистикалык өңүттө талданды: *башкы* сөзү 12 мертебе аныктоочтук, 18 мертебе аныкталуучу зат катары учурайт. Ал эми *башта*- этиши романда 123 жолу кездешет. *Башка* сөзү 81 жолу колдонулган: 6 жолу баяндоочтук, 73 ирет аныктоочтук, 2 ирет бышыктоочтук кызматта учурайт. Бул сөз субстантивдешип, заттык милдетте 52 мертебе кездешет (көптүк түрдө, жөндөмө мүчөлөрү менен). *Баш* сөзү романда фразеологизмдердин курамында да 59 жолу учурайт.

Изилдөөнүн жыйынтыгы боюнча 8 макала РИНЦ индекстөө системасына кирген рецензияланган илимий периодикалык басылмаларда, 1 макала Scopus системасына кирген журналда, 2 макала жакынкы чет өлкөдөн чыккан журналдарда, 4 макала жергиликтүү жыйнактарда жарык көргөн.

2. Султанова Айжамал Абылкасымовнанын “Кыргыз тилинде этиштин келер чак маанилериндеги өзгөчөлүктөр” темадагы 10.02.01 – кыргыз тил илими адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык ишин алдын ала коргоодон өткөрүлгөн.

Илимий жетекчиси: ф.и.д., проф. Абдувалиев И.

Алдын ала коргоодо айтылган сунуш, пикирлердин негизинде Султанова Айжамал Абылкасымовнанын “Кыргыз тилинде этиштин келер чак маанилериндеги өзгөчөлүктөр” темадагы 10.02.01 – кыргыз тил илими адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук

даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык ишиндеги айрым фактылары диссертант тарабынан оңдолуп, түзөтүлүп чыгып, диссертациялык кеңештин кезектеги отурумда ошол сын-пикирлер боюнча кайрадан талкууга сунушталган.

3. Андашова Рахима Мусаевнанын «Интернет ресурстарындагы маалымат технологияларынын дискурстук тексттеринин которулушунун лексикалык, грамматикалык жана структуралык өзгөчөлүктөрү (англис, кыргыз жана орус сайттарынын материалдарынын негизинде)» темадагы 10.02.20 – тектештирме-тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык ишин алдын ала коргоодон өткөрүлүп, ишке жетектөөчү мекеме, расмий оппоненттер жана ачык коргоонун датасы белгиленген.

Илимий жетекчиси: ф.и.к. доц. Жумалиева Г. Э.

Диссертациялык ишке жетектөөчү мекеме катары Кыргыз-Түрк «Манас» университетинин гуманитардык факультетинин филология бөлүмү сунушталды, биринчи расмий оппонент катары 10.02.20 – тектештирме-тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими адистиги боюнча филология илимдеринин доктору, профессор С. Н. Абдуллаев, экинчи расмий оппонент катары 10.02.20 – тектештирме-тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими адистиги боюнча филология илимдеринин доктору, доцент Д. И. Козуев бекитилген.

16.02.2024-ж. отурумда кандидаттык диссертацияларды ачык жана алдын ала коргоодон өткөрүү

1. Рахима Мусаевна Андашованын «Интернет ресурстарындагы маалымат технологияларынын дискурстук тексттеринин которулушунун лексикалык, грамматикалык жана структуралык өзгөчөлүктөрү (англис, кыргыз жана орус сайттарынын материалдарынын негизинде)» аттуу 10.02.20 – тектештирме-тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык ишин коргоодон өткөрүү.

Диссертациялык иш И. Раззаков атындагы Кыргыз техникалык университетинин маалыматтык технологиялар институтунун компьютердик лингвистика кафедрасында аткарылды.

Илимий жетекчиси: филология илимдеринин кандидаты, доцент Жумалиева Гулира Эдилбековна – И. Раззаков атындагы Кыргыз техникалык университетинин компьютердик лингвистика кафедрасынын башчысы.

Диссертациялык иштин темасы жана илимий жетекчиси Н.Исанов атындагы Кыргыз мамлекеттик курулуш, транспорт жана архитектура университетинин окумуштуулар кеңешинин 2012-жылдын 28-мартындагы отурумунда (№7 протокол) бекитилген, окумуштуулар кеңешинин 2022-жылдын 6-июлундагы отурумунда (№ 11 протокол) диссертациянын темасы «Интернет ресурстарындагы маалымат технологияларынын дискурстук тексттеринин которулушунун лексикалык, грамматикалык жана структуралык өзгөчөлүктөрү (англис, кыргыз жана орус сайттарынын материалдарынын негизинде)» болуп кайра бекитилген.

Диссертациянын темасынын ЖОЖдордун, ИИМдердин илимий-изилдөө тематикасы менен, мамлекеттик, улуттук программалар менен тыгыз байланышта.

Расмий оппоненттер: Абуллаев Сайфулла Нурмухаммедович, филология илимдеринин доктору, К. Тыныстанов атындагы Ысык-Көл мамлекеттик университетинин орус тили жана адабияты кафедрасынын профессору. Оң мазмундагы пикир диссертациялык кеңешке 06.02.2024-жылы келип түшкөн.

Козуев Дурус Исакбаевич, филология илимдеринин доктору, доцент, К. Карасаев атындагы Бишкек мамлекеттик университетинин окуу иштери боюнча проректору оң мазмундагы пикирин диссертациялык кеңешке 06.02.2024-жылы тапшырган.

Жетектөөчү мекеме: Кыргыз-Түрк «Манас» университетинин гуманитардык факультетинин филология бөлүмү, 720044, Кыргыз Республикасы, Бишкек шаары, Жал кичи району, Тыналиев көчөсү, 30-43. Оң мүнөздөгү пикир диссертациялык кеңешке 06.02.2024-жылы келип түшкөн.

Диссертациянын темасы боюнча 10 макала чыгарылып, анын ичинен импакт-фактору 0,2ден жогору журналдарда 6 макаласы жарыяланган. Жалпы баллы – 175.

2. Султанова Айжамал Абылкасымовнанын «Кыргыз тилинде этиштин келер чак маанилериндеги өзгөчөлүктөр» деген темадагы 10.02.01 – кыргыз тили адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык иши алдын ала коргоодон өткөрүү.

Диссертациялык ишке жетектөөчү мекеме катары И. Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университетинин алдындагы Мамлекеттик тил жана маданият институтунун кыргыз тили жана аны окутуунун технологиялары кафедрасы сунушталды, биринчи расмий оппонент катары 10.02.01 – кыргыз тили адистиги, ф.и.д., проф. К. Т. Джаманкулова, экинчи расмий оппонент

катары 10.02.01 – кыргыз тили адистиги, ф.и.д., профессор Б. Ш. Усубалиев бекитилген.

18.03.2024-ж. отурумда кандидаттык диссертацияларды алдын ала коргоодон өткөрүү

1. Ногоева Чынаркуль “Эркиндик” концепти жана анын англис, түрк тилдеринде туюндурулушу” темадагы 10.02.20 – тектештирме-тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык ишин алдын ала коргоодон өткөрүү.

Диссертациялык иш Касым Тыныстанов атындагы Ысык-Көл мамлекеттик университетинин чет тилдер кафедрасында аткарылган.

Алдын ала коргоодон айтылган сунуш, пикирлердин негизинде Ногоева Чынаркуль “Эркиндик” концепти жана анын англис, түрк тилдеринде туюндурулушу” темадагы 10.02.20 – тектештирме-тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык ишиндеги айрым фактылары диссертант тарабынан кайрадан изилденип чыгып, диссертациялык кеңештин кезектеги отурумда ошол сын-пикирлер боюнча кайрадан талкууга сунушталган.

2. Шабданалиев Шабданалиев Нурбек Аманбековичтин “У. Шекспирдин “Ричард III” чыгармасынын котормосуна лингвопозитикалык анализ” деген темадагы 10.02.20 – тектештирме тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган илимий ишин алдын ала коргоодон өткөрүү.

Илимий жетекчиси - ф.и.д., профессор З. Караевна.

Диссертациялык иш Кыргызстан эл аралык университетинин окуу-илимий-өндүрүштүк комплексинин лингвистика кафедрасынын кеңейтилген жыйынында талкуудан өткөн. Ал талкуунун жыйынтыгында диссертациянын темасынын актуалдуулугу белгиленип, өз алдынча аткарылган илимий изилдөө экендиги айтылат. Жыйынтыгында диссертацияга оң мүнөздөмө берилип, талкууда айтылган сын-пикирлерди эске алуу менен коргоого сунушталган.

3. Шарипова Чынар Раимбековнанын “Ч.Айтматовдун “Ак кеме” повестиндеги орусча, немисче жана кыргызча колоронимдердин парасинтагматикалык салыштырма мүнөздөмөсү” деген темадагы 10.02.20 – тектештирме тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын

изденип алуу үчүн жазылган илимий иш диссертациялык кеңешке коргоого келип түшкөн. Илимий жетекчиси - ф.и.д., доцент А. Т. Абдраева.

Диссертациялык иш Б. Сыдыков атындагы Кыргыз-Өзбек эл аралык университетинин кыргыз филологиясы кафедрасынын кеңейтилген жыйынында талкуудан өткөн. Ал талкуунун жыйынтыгында диссертациянын темасынын актуалдуулугу белгиленип, өз алдынча аткарылган илимий изилдөө экендиги айтылат. Жыйынтыгында диссертацияга оң мүнөздөмө берилип, талкууда айтылган сын-пикирлерди эске алуу менен коргоого сунушталган.

26.04.2024-ж. отурумда кандидаттык диссертацияларды
ачык коргоодон өткөрүү

1. Султанова Айжамал Абылкасымовнанын «Кыргыз тилинде этиштин келер чак маанилериндеги өзгөчөлүктөр» деген темадагы 10.02.01 – кыргыз тили адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык иши алдын ала коргоодон өткөрүү.

Илимий жетекчиси: филология илимдеринин доктору, профессор Абдувалиев Ибраим – Б. Осмонов атындагы Жалал-Абад мамлекеттик университетинин кыргыз тили жана адабияты кафедрасынын башчысы.

Диссертациялык иштин темасы жана илимий жетекчиси Кыргыз Республикасынын Улуттук илимдер академиясынын Ч. Айтматов атындагы Тил жана адабият институтунун окумуштуулар кеңешинин 2016-жылдын 18-февралындагы жыйынында (№2 протокол) бекитилген.

Диссертациянын темасынын ЖОЖдордун, ИИМдердин илимий-изилдөө тематикалары менен, мамлекеттик, улуттук программалар менен тыгыз байланышта.

2. Узбекова Самара Муратбековнанын “Немис тилиндеги элементардык сүйлөмдөрдүн типологиясы (кыргыз тилиндеги сүйлөмдөр менен синхрондук салыштыруу)” деген темадагы 10.02.20 – тектештирме тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык ишинин ачык коргоодон өткөрүү.

Диссертациялык иш К. Карасаев атындагы Бишкек мамлекеттик университетинин Европа цивилизациясы факультетинин немис тили кафедрасында аткарылды.

Илимий жетекчиси: филология илимдеринин кандидаты, К. Карасаев атындагы Бишкек мамлекеттик университетинин немис тили кафедрасынын профессору Кадыркулова Фатима Дункановна.

Диссертациялык иштин темасы жана илимий жетекчиси К. Карасаев атындагы Бишкек гуманитардык университетинин окумуштуулар кеңешинин 2011-жылдын 25-февралындагы отурумунда (№7 протокол) бекитилген.

Диссертациянын темасынын ЖОЖдордун, ИИМдердин тематикалары менен, мамлекеттик, улуттук программалар менен тыгыз байланышта.

Расмий оппоненттер: Дербишева Замира Касымбековна, филология илимдеринин доктору, Кыргыз-Түрк “Манас” университетинин чыгыш тилдер бөлүмүнүн профессору (оң мүнөздөгү пикири диссертациялык кеңешке 09.04.2024-жылы келип түшкөн).

Тургунова Гульмира Амантаевна, филология илимдеринин кандидаты, доцент, Кыргызстан эл аралык университетинин лингвистика кафедрасынын башчысы (оң мүнөздөгү пикири диссертациялык кеңешке 12.04.2024-жылы келип түшкөн).

Жетектөөчү мекеме: И. Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университетинин Ш. Кадырова ат. дүйнөлүк тилдер жана эл аралык мамилелер институтунун немис тили кафедрасы. 720026, Бишкек шаары, И. Раззаков көчөсү, 51. Оң мүнөздөгү пикир диссертациялык кеңешке 11.04.2024-жылы келип түшкөн.

Диссертациянын темасы боюнча 15 макала чыгарылып, анын ичинен импакт-фактору 0,2ден жогору журналдарда 2 макаласы жарыяланган. Жалпы баллы – 208.

07.05.2024-ж. отурумда кандидаттык диссертацияларды ачык коргоодон өткөрүү

1. Шабданалиев Нурбек Аманбековичтин “У. Шекспирдин “Ричард III” чыгармасынын котормосуна лингвопоэтикалык анализ” деген темадагы 10.02.20 – тектештирме тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык ишин ачык коргоодон өткөрүү.

Диссертациялык иш Кыргызстан эл аралык университетинин лингвистика кафедрасында аткарылды.

Илимий жетекчиси: филология илимдеринин доктору, профессор Караева Зина Караевна.

Диссертациялык иштин темасы жана илимий жетекчиси Кыргызстан эл аралык университетинин окумуштуулар кеңешинин 2012-жылдын 27-февралындагы отурумунда (№6 протокол) бекитилген, окумуштуулар кеңешинин 2023-жылдын 6-октябрындагы отурумунда (№ 1 протокол) темага айрым өзгөртүүлөр киргизилип, илимий жетекчиси филология илимдеринин доктору, профессор Караева Зина Караевна болуп кайра бекитилген.

Диссертациянын темасынын ЖОЖдордун, ИИМдердин тематикасы менен, мамлекеттик, улуттук программалар менен тыгыз байланышта.

Расмий оппоненттер: Абдраева Айгүл Төлөковна, филология илимдеринин доктору, доцент, И. Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университетинин ректору. Оң мазмундагы пикир диссертациялык кеңешке 22.04.2024-жылы келип түшкөн.

Найманова Чолпон Капаровна, филология илимдеринин доктору, профессор, Кыргыз-Түрк “Манас” университетинин филология бөлүмүнүн профессору. Оң мазмундагы пикир диссертациялык кеңешке 24.04.2024-жылы келип түшкөн.

Жетектөөчү мекеме: К. Карасаев атындагы Бишкек мамлекеттик университетинин англис тили кафедрасынын оң мүнөздөгү пикири диссертациялык кеңешке 25.04.2024-жылы келип түшкөн.

Диссертациянын темасы боюнча 12 макала чыгарылып, анын ичинен импакт-фактору 0,1ден жогору журналдарда 5 макаласы жарыяланган. Жалпы баллы - 246.

2. Шарипова Чынар Раимбековнанын “Ч.Айтматовдун “Ак кеме” повестиндеги орусча, немисче жана кыргызча колоронимдердин парасинтагматикалык салыштырма мүнөздөмөсү” деген темадагы 10.02.20 – тектештирме тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык ишин ачык коргоодон өткөрүү.

Диссертациялык иш Б. Сыдыков атындагы Кыргыз-Өзбек эл аралык университетинин тарых филология факультетинин кыргыз филологиясы кафедрасында аткарылды.

Илимий жетекчиси: филология илимдеринин доктору, доцент Абдраева Айгүл Төлөковна.

Диссертациялык иштин темасы жана илимий жетекчиси Б. Сыдыков атындагы Кыргыз-Өзбек эл аралык университетинин окумуштуулар кеңешинин 2016-жылдын 27-февралындагы отурумунда (№6 протокол) бекитилген, окумуштуулар кеңешинин 2023-жылдын 6-октябрындагы отурумунда (№ 1 протокол) илимий жетекчиси филология илимдеринин доктору, доцент Абдраева Айгүл Төлөковна болуп бекитилген.

Кыргыз Республикасынын Президентине караштуу УАКынын диссертациялык иштердин темаларынын реестринде бар.

Диссертациянын темасынын ЖОЖдордун, ИИМдердин тематикасы менен, мамлекеттик, улуттук программалар менен тыгыз байланышта.

Расмий оппоненттер: Кадырбекова Памира Кадырбековна, филология илимдеринин доктору, Ж. Баласагын атындагы Кыргыз улуттук

университетинин германистика жана маданият аралык коммуникация кафедрасынын профессору. Оң мазмундагы пикир диссертациялык кеңешке 25.04.2024-жылы келип түшкөн.

Орозбаева Гүлбарчын Абдимажитовна, филология илимдеринин кандидаты, Б. Осмонов атындагы Жалал-Абад мамлекеттик университетинин филология факультетинин англис тили жана адабияты кафедрасынын доценти. Оң мазмундагы пикир диссертациялык кеңешке 24.04.2024-жылы келип түшкөн.

Жетектөөчү мекеме: Кыргыз-Түрк «Манас» университетиндеги гуманитардык факультетинин филология бөлүмүнүн оң мүнөздөгү пикири диссертациялык кеңешке 25.04.2024-жылы келип түшкөн.

Диссертациянын темасы боюнча 12 макала чыгарылып, анын ичинен импакт-фактору 0,2ден жогору журналдарда 7 макаласы жарыяланган. Жалпы баллы - 142.

3. Ногоева Чынаркуль “Эркиндик” концепти жана анын англис, түрк тилдеринде туюндурулушу” темадагы 10.02.20 – тектештирме-тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык ишин алдын ала коргоодон өткөрүү.

Расмий оппоненттер: Дербишева Замира Касымбековна, ф.и. д., проф.; Калиева Каныкей Акимовна, ф.и.к., доцент.

Жетектөөчү мекеме: К. Карасаев атындагы Бишкек мамлекеттик университети, англис тил кафедрасы.

2. Жыйындардын жарымынын азына катышкан кеңештин мүчөлөрү – жок.

3. Отчеттук жылдын ичинде диссертациялык кеңеште каралган диссертациялардын кыскача мазмунунун жана актуалдуулугунун көрсөткүчтөрү.

3.1. Каралган иштердин тематикасынын мүнөздөмөсү

1. Чойбекова Нурида Темиркановнанын “Англис, немис тилдериндеги модалдык этиштер жана алардын кыргыз тилиндеги эквиваленттери (тарыхый маселелер жана учурдагы абалы)” деген темада 10.02.20 – тектештирме-тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык иши.

Илимий адабияттарда англис, немис жана кыргыз тилдериндеги модалдык этиштерди изилдөөнүн негизги эки аспектиси белгиленип жүрөт. Атап айтканда, модалдык этиштерди теориялык жана практикалык аспектилерден кароого болот. Грамматикада кабыл алынган модалдык

этиштердин аныктамасына кайрылалы. Мисалы, англис тилинде этиштердин модалдык этиштер деп аталган тобу бар, аларды “жетишсиз” этиштер деп да аташат, анткени аларда жактуу формалардын айрымдары гана бар, жаксыз формаларга (инфинитивге, чакчылга жана герундийге) такыр ээ болбойт, ошондуктан алар эч кандай татаал этиштик формаларга ээ эмес: *can, may, must, ought, need*. Ал эми немис тилинде төмөндөгүдөй модалдык этиштер бар: *wollen, müssen, sollen, können, dürfen, mögen, lassen*. Мындай этиштер өз алдынча инфинитив формасындагы этиштер менен айкашуу аркылуу татаал баяндоочту түзүшөт. Алар ээнин (айтуучу тараптын) инфинитив менен туюнтулган кыймыл-аракетке карата мамилесин билдиришет: *ich will turnen, du sollst + gut lernen*. Келтирилген бул дефинициялар модалдык этиштердин функционалдык-грамматикалык өзгөчөлүктөрүн сыпаттайт. Проблеманын бир нече аспектилерин белгилөөгө болот. Биринчиден, мында модалдык этиштер грамматикалык категория катары аныкталат, аларга тиешелүү дефиниция берилет, башка этиштерден кескин айырмаланышат. Экинчиден, модалдык этиштер аркылуу сүйлөөчүнүн позициясы, дүйнө таанымы, көз карашы, бир сөз менен айтканда, берилет, вербалдык маалыматка карата мамилеси теориялык өнүгтө иликтенет. Үчүнчүдөн, кыргыз тилинде да модалдык сөздөр антропоборбордук мааниге ээ, субъекттин айтылган маалыматка карата мамилеси туюнтулат, бирок англис, немис тилдеринин модалдуулук категориясы менен салыштырыла элек. Мына ушул себептерден изилденүүчүнүн илимий иши азыркы учурда актуалдуу болуп саналат.

2. Арсланбекова Насыкат Эркинбаевнанын “Концепт РАДОСТЬ в тексте художественного произведения” - деген темада 10.02.20 – тектештирметарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык иши.

Эмоциялар психологиясы кийинки мезгилдерде ыкчам өнүгүп бараткан илим салааларынын катарында турат. «Кубаныч» эмоциясы - базалык эмоциялардын бири. Аталган конкреттүү эмоцияны англис, орус жана кыргыз тилдерине туюнткан лексемаларды когнитивдик алкакта салыштыруу теманын актуалдуулугун тастыктайт.

3. Эсенова Нуска Маматкуловнанын «Кыргыз лингвомаданиятындагы “Жай” концептинин экспоненттери» деген темада 10.02.01 – кыргыз тили адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн коргоого коюлган диссертациялык иши.

Илимий иштин актуалдуулугу төмөнкүлөр менен аныкталат:

1) “жай” концептине тиешелүү лексиканын кыргыз лингвистикасында атайын иликтенбегендиги;

2) ага тиешелүү концепттердин маани-маңызынын талдана электиги;
3) когнитивдик лингвистиканын, лингвомаданият таануунун идеялары, принциптери, ык-методдору кыргыз тил илиминде ар тараптан бир өнүттө системалаштырылып, сыпатталбагандыгы;

4) “жай” концептин репрезентациялоочу каражаттардын түрлөрү, саны, кепте колдонулуу өзгөчөлүктөрү ушул кезге чейин аныкталбай келгендиги;

5) “жай” концептине байланыштуу когнитивдик-лингвистикалык түшүнүктөрдүн жана категориялардын (элес, түшүнүк, фрейм, сценарий, схема, гештальт, пропозиция, когнитема ж.б.) кыргыз тилинин менталдык аспектинин изилдөөдө колдонулбагандыгы;

6) “жай” концептинин чегинде ядро – периферия, денотация – коннотация, баштапкы – туунду, нейтралдуу – эмоциялуу, объективдүү – субъективдүү ж.б. көрсөткүчтөрдүн милдеттери жана касиеттери каралбагандыгы менен шартталат, о.э. жашоодо эң маанилүү категориянын маани-маңызын ой-тутумда чагылдырылган «жай» концептинин когнитивдик мазмунун ачып берүү дагы иштин зарылдыгын белгилейт.

Изилдөөнүн жыйынтыктары кыргыз тилиндеги “жай” концептинин илимий-теориялык маселелерин лингвомаданияттык аспектиден аныктоого өбөлгө түзөт жана бул айтылгандар теманын актуалдуулугун айгинелейт.

4. Абдыкадырова Сюита Рысбаевнанын “Бабур-Наменин” текстиндеги маданияттар аралык концепттердин номинанттары” темадагы 10.02.20 – тектештирме-тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык иши

Азыркы учурдагы тил илиминде лингвистика менен адабият таануунун кесилиши бат-бат кездешип, бул көркөм текстти автордун дүйнө таанымынан жана дүйнөнү кабыл алуу көз карашынан талдоо процесси менен байланышкан. Ошонун негизинде чыгарманын текстиндеги концепттерди изилдөөнү жетиштүү деңгээлде иштелип чыккан жана актуалдуу деп эсептөөгө болот, мында көркөм текстти жана автордук стилди семантикалык мамилелердин көз карашынан талдоонун бирдиктүү методикасы иштелип чыкпаган. Маданияттар аралык концепттер бир эле этностун өкүлдөрүн эмес, жалпы тарыхы, аймагы, экономикалык, саясий, диний жана башка мамилелери аркылуу байланышып турган түрдүү тилдердеги коомчулуктардын баарын бириктирет. Маданияттар аралык концепттерди изилдөө белгилүү бир этноско мүнөздүү жеке тилдик өзгөчөлүктөрдү иликтөө үчүн кеңири мүмкүнчүлүктөргө жол ачат.

«Бабур-наме» текстиндеги маданияттар аралык концепттерди изилдөөгө кайрылуунун актуалдуулугу төмөнкү себептер менен шартталган: 1)

Борбордук Азиядагы элдердин жашоосундагы ар кандай маанилүү социалдык жана рухий көрүнүштөрдү байыртан бери чагылдырып келген маданияттар аралык концепттердин жеткиликтүү изилденбегендиги; 2) маданияттар аралык концепттерди белгилүү бир аймактагы бир топ этностордун менталдык-тилдик ишмердигинин өнүмү катары моделдештирүү мүмкүнчүлүгү; 3) «Бабур-наме» текстиндеги Борбордук Азиядагы элдердин тилдеринде бул же тигил вариантта сакталган маданияттар аралык концепттерди көп түрдүү баяндоонун зарылдыгы; 4) Борбордук Азиядагы элдердин XV-XVI кылымдардагы жашоо шарты менен тарыхынан көптөгөн ынанымдуу фактыларды камтыган түрк маданиятынын эстелиги «Бабур-наменин» көркөм жана тарыхый баалуулугу; 5) Борбордук Азиядагы элдердин менталитетине жана баалуулуктар системасына: мораль, эстетика, стереотиптер, каада-салттар ж.б. сүнгүп кирүү зарылдыгы, булар тилди алып жүрүүчүлөрдүн улуттук мүнөзүн тагыраак баяндоого мүмкүндүк берет.

Иштин актуалдуулугу чыгыш менталитети европалыктарга салыштырмалуу үстүртөн изилденгендиги менен да баса белгиленет. Маданияттар аралык байланыштар болуп көрбөгөндөй кулач жайган биздин доордо бул кенемтени толтуруу зарыл болуп турат. Ошондой эле бүгүнкү күндө лингвистика илиминин парадигмасынын маанилүү принциби болуп антропоцентризм жана историзм эсептелип турат.

5. Чинлода Мадина Сулеймановнанын «Тропеические средства выразительности и образности в русском и арабском языках (на материале переводов Корана на русском языке)» («Орус жана араб тилдериндеги экспрессивдүү жана образдуу троптун каражаттары» (Курандын орусча котормолорунун негизинде)») темадагы 10.02.20 – тектештирме-тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык иши.

Бул эмгек образдуулук жана экспрессивдүүлүк каражаттарды араб тилинен орус тилине которуу маселесине арналган. Изилдөө Курани Каримдин үч вариантында – И. Ю. Крачковский, Э. Р. Кулиев жана В. М. Пороховалардын котормолорунун алкагындагы метафораларга арналып, талдоо жүргүзүлгөн. Араб элинин улуттук-маданий өзгөчөлүктөрүн, салт-санаасын, тарыхый өнүгүүсүн, философиялык көз караштарын жана өз ара мамилелерин, турмуштук тажрыйбасын, этностун жеке жана коомдук эстетумун, ой-чабыттарын, сезимдерин туюндурган метафоралардын орус тилине которулушуна өзгөчө көңүл бурулат. Бул метафоралар аркылуу араб тилин эне тили катары эсептегендердин адистик билими, улуттук аң-сезими, андагы психикалык абалдар, турмуштук тажрыйбалар чагылдырылат. Мында

концептуалдык жана маалыматтык түзүлүштөр жана араб элинин кабылдоосунда бүтүндөй дүйнөнүн лингвистикалык картинасы көз алдыга тартылып турат.

Диссертациянын актуалдуулугу. Эң жогорку деңгээлдеги диний жана маданий көркөм тексттердин бири болгон Куран китебинин материалынын негизинде троптун түрлөрүн жана метафоралардын маанилерин которуунун жолдоруна комплекстүү талдоо жүргүзүлүп жаткандыгы иштин актуалдуулугу болуп саналат. Мындай талдоо орус тилинин каражаттары аркылуу чагылдырылган азыркы ислам маданиятынын башаттарын ачып берүүгө, мунун аркасында араб, орус тилдеринин лингвомаданий мейкиндиктерин иликтөөгө, сыпаттоого жана салыштырып жаткан тилдердин маданий фонунун өзгөчөлүгүн аныктоого мүмкүнчүлүктөрдү түзөт, ошондой эле ар бир элдин маданиятын кылдаттык менен сактоонун жана келечекке өткөрүп берүүнүн жолдорун, ыкмаларын окуп үйрөтөт.

6. Абдурахманова Хулхарай Туланбаевнанын «Дүйнөнүн кыргыз жана англис тилдик бейнесиндеги (сүрөтүндөгү) “Билим” концепти» – деген темада 10.02.20 – тектештирме-тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык иши

Тандалган теманын актуалдуулугун, тил илими үчүн зарылдыгы төмөндөгү изилдөө багыттары менен түшүндүрүлөт;

“Билим” концептинин адамзаттын когнитивдик дүйнө сүрөтүндөгү орчундуулугу, жашоосу үчүн баалуулугу менен, интеллектуалдык – маалыматтык өнүгүүсүндөгү маанилүү орунду ээлеп турушу менен түшүндүрүлөт.

Кыргыз-англис салыштырма тил илиминин алкагында “Билим” концепти изилдене электигине байланыштуу, анын кыргыз жана англис тилдик аң-сезимде пайда болуусун, колдонулушун, тилдик репрезентациясын талдап чыгуу когнитивдик лингвистиканын дагы бир түйүндүү маселесин чечүүгө шарт түзөт.

Демек, “Билим” концептин репрезентациялоочу тилдик каражаттарды кыргыз жана англис тилдеринин материалында салыштырып изилдөө жана анын лингвокогнитивдик табиятын талдоо тил илими үчүн зарыл проблема катары саналат.

7. Жолдошева Айнура Камилжановнанын «Тилдин провербиалдык талаасында диний концепттердин чагылдырылышы» темадагы 10.02.01 – кыргыз тили адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык иши.

Илимий иштин актуалдуулугу төмөнкүлөр менен аныкталат:

1) теолингвистиканын маселелеринин дээрлик каралбай жаткандыгы; республикабыз өз алдынчалыкка жана толеранттуулукка өтүү шартында улуттун когнитивдик-тилдик ойтутумундагы өзгөрүүлөрдү каттоо, иреттөө, сыпаттоо зарылчылыгы;

2) коммунисттик-атеисттик идеалдардын алсыздануу, трансформациялануу мезгилиндеги кыргыздын дүйнө сүрөтүндөгү жылыштарды, кеңейүүлөрдү, тактоолорду лексика-фразеологиялык каражаттардын мисалында ачыктоо муктаждыгы;

3) элибиздин диний ишенимине позитивдүү карап, анын баалуулуктарын, пайдалуу касиеттерин колдонууга, жетекчиликке алууга умтулушун колдоо менен, алардын айрымдарынын көз карашындагы түркөйлүктү, “сокур” консерватизмди, ыксыз чектөөлөрдү, артыкбаш эрежелерди, ислам өлкөлөрүнөн активдүү таркалып жаткан бир тараптуу, келечексиз идеалдарды, башка конфессиялардын өкүлдөрүнө карата агрессивдүү аракеттерди чагылдырган тилдик каражаттарды лингво-когнитивдин изилдөө орбитасына алып чыгуу зарылдыгы;

4) этностук эстутумда, жүрүм-турумда, салт-санааларда, жөрөлгөлөрдө, жаш муунду тарбиялоодо диний адептүүлүк мурастарын туура пайдаланууга чакырган элдик императивдердин мазмунун ачып берүү керектиги;

5) учурдагы дүйнө сүрөтүбүздөгү диний концепттердин түрлөрүн, түзүлүшүн, өзөгүн жана жакабелин толук аныктоо зарылдыгы; булардын репрезентативдерин ар тараптан сыпаттап берүүнүн тил илими үчүн баалуулугу;

6) тилди пайдалануучулардын эстутумундагы жыштыгын белгилөө лингвостатистика үчүн орчундуу экендиги;

7) кыргыз паремияларынын материалында улуттук эстутумдагы диний пропозиция-когнитемалардын түрлөрүн жана типтерин аныктоонун лингвокогнитология үчүн керектиги.

8. Мамытова Асель Казыбековнанын «Англис жана кыргыз тилдериндеги табыш тууранды сөздөрдүн лексика – семантикалык өзгөчөлүктөрү» темадагы 10.02.20 – тектештирме-тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык иши.

Диссертациялык иштин темасынын актуалдуулугун төмөндөгүдөй жагдайлар аркылуу негиздөөгө болот:

- Кыргыз жана англис тилдериндеги табыш тууранды сөздөрдүн (ТТС) лексика-семантикалык, функционалдык табияты, сөз жасоочу, экспрессивдик, стилистикалык потенциалдары аталган тилдердин алкагында

иликтенгени менен, алар сөз болуп жаткан эки тилди салыштыруу өңүтүнөн изилдөөгө алынбагандыгы;

- ТТСтердин биз сунуштагандай лексика-семантикалык топторго бөлүштүрүлбөгөндүгү, туташ тандоо ыкмасын (метод сплошной выборки) колдонуу аркылуу алардын иерархиялык структурадагы семантикалык талааларынын түзүлбөгөндүгү;

- ТТСтердин ар кандай чөйрөлөрдөгү (антропочөйрө, техночөйрө, табиятчөйрө, зоочөйрө) колдонулушуна байланыштуу маселелердин изилденбегендиги;

- Сөз болуп жаткан эки тилдеги ТТСтердин стилдик, көркөм максатта колдонулушунда алардын экспрессивдик, стилистикалык потенциалдарынын, улуттук бөтөнчөлүктөрүнүн жана которулуу ыкмаларынын конкреттүү тексттердин мисалында каралбагандыгы.

9. Жумакеева Эльмира Бердалиевнанын “Функциоанально-семантическое исследование одобрения-похвалы и неодобрения-недовольства в английской и кыргызской разговорной речи” темадагы 10.02.20 – тектештирме-тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык иши.

Изилдөөнүн актуалдуулугу төмөнкү жагдайларга байланыштуу:

1) Батыш өлкөлөрү менен Кыргызстандын ортосундагы маданияттар аралык байланыш процесстеринин күчөшү жана Кыргызстандын тил мейкиндигинде англис жана кыргыз тилдери өз ара байланышы илимий лингвистикалык изилдөөнү талап кылат;

2) ар түрдүү маданият өкүлдөрүнүн ортосундагы дискурсту жана маданияттар аралык байланышты уюштурууда “жактыруу – мактоо” жана “жактырбоо – нааразычылык” функциялары өзгөчө орунду ээлейт;

3) бул көйгөйлөрдү тил илиминин ар кандай теориялык багыттарынын алкагында кароого болот, бирок аларды изилдөө функционалдык семантика жана аксиологиялык парадигма жагынан жемиштүү болот.

10. Жороева Айгүл Митаевнанын “Түрдүү системадагы тилдерде “эркек/ман” концептинин берилиши жана которулушу” темадагы 10.02.20 – тектештирме-тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык иши.

Изилдөөнүн актуалдуулугу анын заманбап лингвомаданий жана лингвистикалык проблемаларды изилдөө чөйрөсүнө киргизилгендиги, дүйнөнүн тилдик сүрөтүндөгү маанилүү концептти үйрөнүүгө багытталгандыгы менен шартталат. Тандалган объекттин кыргыз

лингвоэтномаданиятында толук түрдө атайын изилдене электиги, тектеш эмес кыргыз жана англис тилдериндеги “эркек/man” концептинин семантикалык алкактары, номинанттары салыштырма планда кенен көз караштан каралбагандыгы, которуу жолдору аныкталбай, кыргыз тилиндеги иштердин сейрек кезигүүсү изилдөөнүн актуалдуулугун аныктайт.

11. Пазилова Самара Каримовнанын «Ой» концепти жана анын тилдеги номинанттары» деген темадагы 10.02.01 – кыргыз тили адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык иши.

Акыркы жылдардагы лингвистикалык тенденция “реалдуу чындык – аңсезим - тил” трихотомиясынын фундаменталдык маселелерин чечүүгө арналган илим-билимдин түркүн тармактарынын гүлдөп-өнүгүп жаткандыгы менен айырмаланат. Изилдөөчүлөрдүн көңүл чордонунда «адамдын бул жарыкчылыкта жол табууга, аны практикалык түрдө өздөштүрүүгө, абстракттуу дүйнөсүндө болуп жаткан процесстерди таанып-билүүгө жана түшүнүүгө багытталган ишмердүүлүгү» турат.

Изилдөөнүн актуалдуулугу: “Ой” концептинин кыргыз тилдик ойтутумда вербалдашуусу бүгүнкү күнгө чейин иликтенбегендигинде, ага тиешелүү лексиканын, образдык белгилердин курамы, пропозициялардын кыргыз лингвистикасында атайын изилденбегендигинде, аны репрезентациялоочу каражаттардын түрлөрү, саны, кепте колдонулуу өзгөчөлүктөрү аныкталбай келгендигинде; бул концептти сыпаттоонун ык-жолдорун иштеп чыгуу, изилдөөнү лингвоэтномаданият таануучулук, когнитивдик тил илими жана лингвистикалык концептологиянын көз карашында кыргыз тилинин фактылык материалдарынын негизинде жүргүзүү зарылчылыгында турат.

12. Розыкова Мавлюда Баратовнанын “Орус, кыргыз жана өзбек макал-лакаптарында “жакшылык” жана “жамандык” концепттеринин чагылдырылышы” темадагы 10.02.20 – тектештирме-тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык иши.

Диссертациянын актуалдуулугу тилди маданияттын бир бөлүгү катары изилдөө этностордун макал-лакаптарда чагылдырылган лингвоменталдык өзгөчөлүктөрүн ачып берүү болуп эсептелет, ошондой эле когнитивдик аспектиде изилденип жаткан тилдердин паремияларын антропоцентридик жана лингвомаданий изилдөө методологиясы жетиштүү иштеп чыгылбаган. Дүйнө картинасын макал-лакаптардын жардамы менен концептуалдаштыруу

маселеси да жетиштүү изилденбегендиги диссертациялык иштин баалуулугун көрсөтөт.

13. Айтибаева Жыпаргүл Калыевнанын “Баш концептинин вербалдашуусу” темадагы 10.02.01 – кыргыз тил илими адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык иши.

Иштин темасынын актуалдуулугун төмөнкү факторлор шарттайт:

1) дүйнө таанымдагы «баш» концептинин өзгөчө жогору статусу; ага тиешелүү *баш* сөзүнүн денотатынын табигый кызматтарынын жашоо үчүн өтө зарылдыгы, бул сөздүн көптөгөн маанилик (метафоралык) жана формалдык дериваттарга жол берүү потенциалынын бийик болушу;

2) «баш» концептинин маани-маңызы, түрлөрү, репрезентацияланыш мүмкүнчүлүктөрү кыргыз лингвоменталитетинин негизинде жана көркөм чыгарманын материалында изилдене электиги; концептин когнитивдик түзүмүнүн активделиш процессиндеги калыптануу, номинациялануу жолдорунун, ыкмаларынын каралбагандыгы;

3) аталган концептке тиешелүү когнитивдик-тилдик каражаттардын лексика-семантикалык, фразеологиялык, провербиалдык жана көркөм тексттик алкактарда мүнөздөөнүн илимий-практикалык баалуулугу.

14. Андашова Рахима Мусаевнанын Интернет ресурстарындагы маалымат технологияларынын дискурстук тексттеринин которулушунун лексикалык, грамматикалык жана структуралык өзгөчөлүктөрү (англис, кыргыз жана орус сайттарынын материалдарынын негизинде) деген темадагы 10.02.20 – тектештирме тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган илимий иши.

Теманын актуалдуулугун бир нече факторлор шарттайт. Илимий иш интернет-ресурстардагы маалыматтык технологиялардын мазмунун чагылдырган тексттерди которуу проблемасына, ошондой эле алардын лексикалык, грамматикалык жана структуралык өзгөчөлүктөрүн тилдер аралык которуу маселелерине арналган. Изилдөө иши маалымат технологияларынын дискурстук тексттерине багытталган. Дискурстук тексттердин дүйнөлүк ааламдашуу тили катары саналган англис тилинен орус жана кыргыз тилдерине которуу, ошол эле учурда интернет ресурстарында салыштырма жолу менен изилдөө – көптөгөн IT-технологиялар менен чагылдырылган заманбап ааламдашуу доорунда: компьютерлештирүүнү кеңири жайылтуу, комплекстүү санариптештирүү, спутниктик байланыштарды, Интернетти өнүктүрүүдө эң эле актуалдуу болуп саналат. Маалыматтык технологиялардын заманбап коомдун жашоосуна тийгизген

таасири жана ошого жараша коомдогу маанилүү ролу маалыматтык технологиялар чөйрөсүндө болуп жаткан өнүгүүлөрдү ар тараптуу теориялык, практикалык изилдөө жана талдоо зарылдыгын талап кылууда. Интернеттин популярдуулугунун жогорку деңгээлин эске алганда, бул көрүнүшкө лингвисттердин кызыгуусу ачык-айкын көрүнүп турат.

15. Султанова Айжамал Абылкасымовнанын «Кыргыз тилинде этиштин келер чак маанилериндеги өзгөчөлүктөр» деген темада 10.02.01 – кыргыз тили адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн коргоого коюлган диссертациялык иши.

Диссертациянын темасынын актуалдуулугун төмөнкү факторлор шарттайт:

1. Этиштин чак мүчөлөрү, алардын маанилери, карым-катышы, өзгөчөлүктөрү атайын илимий изилдөөнүн объектиси боло элек. Кыргыз тилинде келер чак маанилеринин туюнтулушу, аны уюштуруучу грамматикалык каражаттардын ушу кезге чейин атайын колго алынып лингвистикалык терең изилденбей келгендиги.

2. Этиштин айкын жана арсар келер чак маанилери тереңдетилип, келер чак маанилеринин ар кандай кырдаалдардагы маанилик өзгөчөлүктөрү жана буга чейин ачыла элек маанилик көрүнүштөрдүн бар экендиги.

3. Азыркы кыргыз тилиндеги этиш сөздөрдүн келер чак маанилерин, айкын келер чак менен арсар келер чак түрлөрүн атайын изилдөө, лексика-грамматикалык маанилери менен аларды уюштуруучу грамматикалык каражаттарын аныктоо зарылдыгы теманын баалуулугун белгилейт.

16. Узбекова Самара Муратбековнанын “Немис тилиндеги элементардык сүйлөмдөрдүн типологиясы (кыргыз тилиндеги сүйлөмдөр менен синхрондук салыштыруу)” деген темадагы 10.02.20 – тектештирмелер тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык иши.

Диссертациянын темасынын актуалдуулугун төмөнкү факторлор далилдейт:

1. Өз ара карым-катыштагы, ар бири өтө кылдат анализди талап кылган көптөгөн теориялык маселелер талдоого алынат. Бул изилдөө буга чейинки башка изилдөөлөрдөн немис тилинин синтаксисинин негизинде кыргыз тилиндеги элементардык сүйлөмдөр иликтөөгө алынгандыгы менен айырмаланат. Албетте, жогоруда саналган маселелер көп жагынан алганда синтаксистик семантиканы изилдөөгө негизделет, анткени ага буга чейинки изилдөөлөрдө көңүл бурулбай келген.

2. Немис жана кыргыз тилдериндеги элементардык сүйлөмдөрдүн моделдери салыштырма планда толук изилденип бүтө элек. Кыргыз тилиндеги

элементардык сүйлөмдөрдүн моделдештирүү маселеси алгоритмизациясы, б.а., синтаксистин фундаменталдык маселелердин колдонмо лингвистикада колдонууга даярдоо боюнча дагы тереңделип иликтөөгө алынып жатат.

17. Шабданалиев Нурбек Аманбековичтин “У. Шекспирдин “Ричард III” чыгармасынын котормосуна лингвопоэтикалык анализ” деген темада 10.02.20 – тектештирме тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн коргоого коюлган диссертациялык иши.

Диссертациянын темасынын актуалдуулугун төмөнкү факторлор негиздейт:

1. У. Шекспирдин «Ричард III» трагедиясынын кыргыз тилиндеги котормосуна лингвопоэтикалык анализ жүргүзүлүшү. «Ричард III» трагедиясынын англис тили менен кыргыз тилине которуу процессиндеги лексикалык жана грамматикалык өзгөчөлүктөр анализденип, жалпы эле англис жана кыргыз дүйнөсүнүн тилдик сүрөтүнүн чагылдырылышы, автордук идея жана образдардын сыпатталышы лингвопоэтикалык анализдин чегинде аныкталышы.

2. Кыргыз тил илиминде биринчи жолу У. Шекспирдин «Ричард III» трагедиясынын кыргыз тилиндеги текстине лингвопоэтикалык талдоонун жүргүзүлүшү.

3. Жүргүзүлгөн илимий-изилдөөлөрдүн натыйжалары, тыянактары лингвопоэтика, котормо, типология боюнча окуу китеп, окуу куралдарын жазууда, сөздүктөрдү түзүүдө баалуулугу.

18. Шарипова Чынар Раимбековнанын “Ч. Айтматовдун “Ак кеме” повестиндеги орусча, немисче жана кыргызча колоронимдердин парасинтагматикалык салыштырма мүнөздөмөсү” деген темадагы 10.02.20 – тектештирме тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык иши.

Диссертациянын темасынын актуалдуулугун бир нече себептер далилдейт. Түс феномени көп кырдуу, ошондуктан тилде түстөрдү кабыл алуу жана түстөрдү белгилөө процесстери ар дайым чет элдик жана ата мекендик илимпоздорду кызыктырып келген. Түстөрдүн көрүү органы аркылуу адамдын аң-сезимине таасир этиши, ой туюмда өзүнчө элеске ээ болуп, кишинин психикасына таасир тийгизиши, өң-түстөрдүн көркөм тил каражаттары аркылуу берилиши гносеологияда, психоллингвистикада, стилистика теориясында ж. б. илимий тармактарда каралып жүрөт. Ушул өңүттө алганда колоронимдердин универсалдык касиеттерин, этнос аралык, маданий аралык жана жеке тилдик сапаттарын изилдөө да кызыгуу туудурат. Ал эми көркөм

чыгармада бул топтогу лексемалардын образ жаратуучулук, пейзаж түзүүчүлүк мүмкүнчүлүктөрүн изилдөө, алардын бир тилден экинчи тилге которулуу өзгөчөлүктөрүн иликтөө да заманбап проблема айланууда. Философ жазуучу Ч.Айтматовдун “Ак кеме” повестиндеги колоронимдердин орус тилинен немис жана кыргыз тилдерине которулушун салыштырып изилдөө көп жаңы маселелерди жаратууда. Анда котормочунун дагы профессионалдуулугун баалоого көп жүйөөлөр пайда болууда. Кыргыз тилине которуу өтө эркин жүргүзүлгөн. Ушул факторлор изилдөө темасынын актуалдуулугун шарттайт.

3.2. Каралган иштердин илимий жыйынтыктарын пайдалануунун деңгээлин талдоо, конкреттүү иштердин жыйынтыктарын пайдалануу боюнча сунуштар

1. Чойбекова Нурида Темиркановнанын “Англис, немис тилдериндеги модалдык этиштер жана алардын кыргыз тилиндеги эквиваленттери (тарыхый маселелер жана учурдагы абалы)” деген темада 10.02.20 – тектештирме-тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык иши чет тилди үйрөтүүдө кеңири пайдаланууну талап кылат.

2. Арсланбекова Насыкат Эркинбаевнанын “Концепт РАДОСТЬ в тексте художественного произведения” - деген темада 10.02.20 – тектештирме-тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык иши кеңири пайдаланууну талап кылат. Бул изилдөөнүн үлгүсү менен башка дагы аналогиялык талдоолорду ишке ашырууга болот.

3. Эсенова Нуска Маматкуловнанын «Кыргыз лингвомаданиятындагы “жай” концептинин экспоненттери» деген темада 10.02.01 – кыргыз тили адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн коргоого коюлган диссертациялык иши кеңири пайдаланууну талап кылат. Иштин мазмуну тилдик семантиканы кенен түшүнүүгө жол ачат.

4. Абдыкадырова Сюита Рысбаевнанын “Бабур-Наменин” текстиндеги маданияттар аралык концепттердин номинанттары” темадагы 10.02.20 – тектештирме-тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык иши кеңири пайдаланууну талап кылат. Анткени иштин мазмунун ааламдашуу доорунда эл аралык орток

сөздөрдүн кенен жайылып бара жатышына карата көз караштын булагы катары эсептөөгө болот.

5. Чинлода Мадина Сулеймановнанын «Тропеические средства выразительности и образности в русском и арабском языках (на материале переводов Корана на русском языке)» (“Орус жана араб тилдериндеги экспрессивдүү жана образдуу троптун каражаттары” (Курандын орусча котормолорунун негизинде)”) темадагы 10.02.20 – тектештирме-тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык иши кеңири пайдаланууну талап кылат. Иштин натыйжалары стилистика боюнча көп жаңы байкоолорду камтып турат.

6. Абдурахманова Хулхарай Туланбаевнанын «Дүйнөнүн кыргыз жана англис тилдик бейнесиндеги (сүрөтүндөгү) “Билим” концепти» – деген темада 10.02.20 – тектештирме-тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык иши кеңири пайдаланууну талап кылат. Себеби изилдөөдө билимдин маани-маңызы кенен ачылып берилген.

7. Жолдошева Айнура Камилжановнанын «Тилдин провербиалдык талаасында диний концепттердин чагылдырылышы» темадагы 10.02.01 – кыргыз тили адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык иши кеңири пайдаланууну талап кылат. Мында көп диний аталыштардын этимологиясы жана маани-маңызы кенен талдоого алынган.

8. Мамытова Асель Казыбековнанын «Англис жана кыргыз тилдериндеги табыш тууранды сөздөрдүн лексика – семантикалык өзгөчөлүктөрү» темадагы 10.02.20 – тектештирме-тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык иши кеңири пайдаланууну талап кылат. Иште тууранды сөздөрдүн түрлөрү, маани-маңызы, тил аралык көрсөткүчтөрү өтө ишенимдүү талдоого алынган.

9. Жумакеева Эльмира Бердалиевнанын “Функционально-семантическое исследование одобрения-похвалы и неодобрения-недовольства в английской и кыргызской разговорной речи” темадагы 10.02.20 – тектештирме-тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык иши кеңири пайдаланууну талап кылат. Бул иш кеп прогматикасы үчүн өтө баалуу.

10. Жороева Айгүл Митаевнанын “Түрдүү системадагы тилдерде “эркек/ман” концептинин берилиши жана которулушу” темадагы 10.02.20 – тектештирме-тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык иши кеңири пайдаланууну талап кылат. Себеби тилдердеги өтө өнүмдүү адам аталышынын тил аралык бөтөнчөлүктөрү кенен семантикалык, когнитивдик жана этимологиялык сыпаттоого алынган.

11. Пазилова Самара Каримовнанын “Ой” концепти жана анын тилдеги номинанттары” деген темадагы 10.02.01 – кыргыз тили адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык иши кеңири пайдаланууну талап кылат. Анткени бул изилдөөдө эң өнүмдүү психологиялык концепт жаңыча когнитивдик-семантикалык мүнөздөмөгө ээ болгон.

12. Розыкова Мавлюда Баратовнанын “Орус, кыргыз жана өзбек макал-лакаптарында “жакшылык” жана “жамандык” концепттеринин чагылдырылышы” темадагы 10.02.20 – тектештирме-тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык ишикеңири пайдаланууну талап кылат. Иште эң баалуу моралдык эки илтик үч тилдин материалында, прецеденттик формулаларында тыкан жана ынанымдуу сүрөттөлүп берилген.

13. Айтибаева Жыпаргүл Калыевнанын “Баш концептинин вербалдашуусу” темадагы 10.02.01 – кыргыз тил илими адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык ишикеңири пайдаланууну талап кылат. Бул иште адамзат концептосферасынын эң баалуу концепти ар тараптан сандык-сапаттык, терең сыпаттоого алынган. Иш кыргыз менталитетин даана ачып көрсөтүүгө өбөлгө боло алат.

14. Андашова Рахима Мусаевнанын «Интернет ресурстарындагы маалымат технологияларынын дискурстук тексттеринин которулушунун лексикалык, грамматикалык жана структуралык өзгөчөлүктөрү (англис, кыргыз жана орус сайттарынын материалдарынын негизинде)» темадагы 10.02.20 – тектештирме-тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык иши кеңири пайдаланууну талап кылат. Себеби бул иште маданий-аралык коммуникациянын өнүгүү, өрчүү жолдору даана ачылып берилген.

15. Султанова Айжамал Абылкасымовнанын «Кыргыз тилинде этиштин келер чак маанилериндеги өзгөчөлүктөр» деген темада 10.02.01 – кыргыз тили адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн коргоого коюлган диссертациялык иши кеңири пайдаланууну талап кылат. Мындагы этиштик материалдар кыргыз тилинин морфологиясын мектептерде оптималдуу үйрөтүүгө негиз боло алат.

16. Узбекова Самара Муратбековнанын “Немис тилиндеги элементардык сүйлөмдөрдүн типологиясы (кыргыз тилиндеги сүйлөмдөр менен синхрондук салыштыруу)” деген темадагы 10.02.20 – тектештирме-тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык иши кеңири пайдаланууну талап кылат. Иштин мазмуну немис тилин кыргыз мектетеринде үйрөтүүгө кыйла өбөлгө болот.

17. Шабданалиев Нурбек Аманбековичтин “У. Шекспирдин “Ричард III” чыгармасынын котормосуна лингвопоэтикалык анализ” деген темада 10.02.20 – тектештирме тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн коргоого коюлган диссертациялык иши кеңири пайдаланууну талап кылат. Иштин айрым натыйжалары көркөм текстти бир тилден экинчи тилге которуу учурундагы көйгөйлөрдү ийкемдүү чечүүгө жол ачат.

18. Шарипова Чынар Раимбековнанын “Ч. Айтматовдун “Ак кеме” повестиндеги орусча, немисче жана кыргызча колоронимдердин парасинтагматикалык салыштырма мүнөздөмөсү” деген темадагы 10.02.20 – тектештирме тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими адистиги боюнча филология илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык иши кеңири пайдаланууну талап кылат. Себеби изилдөөдө колдонулган парасинтагма түшүнүгү тил аралык эквиваленттүүлүктү өтө даана көрсөтүүгө мүмкүндүк берет.

№	ФАА Коргоонун датасы	Тема	Илимий жетекчи	Шифр	ЖОЖ
1	Чойбекова Нурила Темиркановна 16.12.2022	Англис, немис тилдериндеги модалдык этиштер жана алардын кыргыз тилиндеги эквиваленттери (тарыхый маселелер жана учурдагы абалы)	к.ф.н., доц. Абдраева А. Т.	10.02.20	Арабаев ат. КМУ

2	Арсланбекова Насыкат Эркинбаевна 16.12.2022	Концепт РАДОСТЬ в тексте художественного произведения	д.ф.н., проф. Зулпукаров К. З.	10.02.20	Осмонов ат. ЖАГУ
3	Эсенова Нуска Маматкуловна 13.01.2023-ж.	Кыргыз лингвوماданиятындагы “жай” концептинин экспоненттери	ф.и.д., проф. Зулпукаров	10.02.01	
4	Абдыкадырова Сюита Рысбаевна 13.01.2023-ж.	“Бабур-Наменин” текстиндеги маданияттар аралык концепттердин номинанттары	ф.и.д., доц. Мадмарова Г. А.	10.02.20	
5	Чинлода Мадина Сулеймановна 17.02.2023-ж.	Тропеические средства выразительности и образности в русском и арабском языках (на материале переводов Корана на русском языке)	ф.и.д., проф. Тагаев М. Дж.	10.02.20	
6	Абдурахманова Хулхарай Туланбаевна 19.05.2023-ж.	Дүйнөнүн кыргыз жана англис тилдик бейнесиндеги (сүрөтүндөгү) “Билим” концепти	ф.и.д., проф. Атакулова М. А.	10.02.20	
7	Жолдошева Айнура Камилжановна 19.05.2023-ж.	Тилдин провербиалдык талаасында диний концепттердин чагылдырылышы	ф.и.д., проф. Зулпукаров К. З.	10.02.01	
8	Мамытова Асель Казыбековна 23.06.2023-ж.	Англис жана кыргыз тилдериндеги табыш тууранды сөздөрдүн лексика – семантикалык өзгөчөлүктөрү	ф.и.д., проф. Найманова Ч. К.	10.02.20	
9	Жумакеева Эльмира Бердалиевна 29.09.2023-ж.	Функциоанально-семантическое исследование одобрения-похвалы и неодобрения-недовольства в английской и кыргызской разговорной речи	ф.и.д., доц. Козуев Д. И.	10.02.20	
10	Жороева Айгүл Митаевна 29.09.2023-ж.	Түрдүү системадагы тилдерде “эркек/man” концептинин берилиши жана которулушу	ф.и.д., проф. Караева З. К.	10.02.20	
11	Пазилова Самара Каримовна 17.11.2023-ж.	“Ой” концепти жана анын тилдеги номинанттары	ф.и.д., доц. Элчиев Ж.	10.02.01	
12	Розыкова Мавлюда Баратовна 17.11.2023-ж.	Орус, кыргыз жана өзбек макал-лакаптарында “жакшылык” жана “жамандык” концептеринин чагылдырылышы	ф.и.д., доц. Мадмарова Г. А.	10.02.20	

13	Айтибаева Жыпаргүл Калыевна 27.12.2023-ж.	Баш концептинин вербалдашуусу	ф.и.д., доц. Мадмарова Г. А.	10.02.01	
14	Андашова Рахима	Интернет ресурстарындагы маалымат технологияларынын дискурстук тексттеринин которулушунун лексикалык, грамматикалык жана структуралык өзгөчөлүктөрү (англис, кыргыз жана орус сайттарынын материалдарынын негизинде)	ф.и.к., доцент Г. Э. Жумалиева	10.02.20	
15	Султанова Айжамал Абылкасымовна	Кыргыз тилинде этиштин келер чак маанилериндеги өзгөчөлүктөр	ф.и.д., проф. Абдувалиев И.	10.02.01	
16	Узбекова Самара Муратбековна	Немис тилиндеги элементардык сүйлөмдөрдүн типологиясы (кыргыз тилиндеги сүйлөмдөр менен синхрондук салыштыруу)	к.ф.н., проф. Ф. Д. Кадыркулова	10.02.20	
17	Шабданадиев Нурбек Аманбекович	У. Шекспирдин “Ричард III” чыгармасынын котормосуна лингвопоэтикалык анализ	ф.и.д., проф. З. Караева	10.02.20	
18	Шарипова Чынар Раимбековна	Ч.Айтматовдун “Ак кеме” повестиндеги орусча, немисче жана кыргызча колоронимдердин парасинтагматикалык салыштырма мүнөздөмөсү	ф.и.д., доцент А. Т. Абдраева.	10.02.20	

Издөнүүчүлөрдүн илимий изилдөө иштери 10.02.20 – тектештирме-тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими адистиги боюнча төмөнкүдөй ыкмаларын өз ичине камтыган салыштырма-тарыхый методду колдонот: 1) тышкы реконструкция - тектеш тилдеги теги бир сөздөрдү, морфемаларды таап, алардагы баба тилдин тыбыштык өзгөрүүлөрүн ачып көрсөтүү; 2) ички реконструкция - тилдин тарыхынын кыйла алгачкы этабына мүнөздүү айрым элементтерге далил болчу тил системасындагы кубулуштарды жана өз ара карым-катышты табуу; 3) эки же үч тилдеги тилдик каражаттарды салаштырп изилдөө; 4) салыштырылып жаткан фактылардын жалпылыктарын жана өзгөчөлүктөрүн аныктоо; 5) эки же үч тилдеги жандаштырылып сыпатталган тилдик каражаттардын практикада колдонулушун иликтөө; 6) котормодогу эквиваленттүүлүктөрдү жана дал

келбөөчүлүктөрдү сыпатоо; 7) котормочунун иш-аракетине лингвотипологиялык баа берүү; 8) тигил же бул концепттин тилдердеги репрезентативдерин салыштырып талдоо; 9) тил аралык жалпылыктарды жана айырмачылыктарды белгилөө ж.б.

10.01.02 – кыргыз тили адистиги боюнча аткарылган иштерде: 1) тигил же бул концепттин когнитивдик-семантикалык мазмунун толук аныктоо; 2) концепттин түзүлүшүн, номинанттарын, репрезентативдерин ар тараптан мүнөздөмөгө алуу; 3) иликтенип жаткан тилдик каражаттардын функциясын, маани-маңызын, дискурстагы кызматын кенен сыпаттоо; 4) каралып жаткан факт-материалдарга учурдагы лингвистикалык талаптарга ылайык мүнөздөмө берүү; 5) изилдөөлөрдө антропоборбордук лингвистиканын айла-амалдарын, жол-жоболорун пайдалануу; 6) диссертацияларда лингвоконцептологиянын, лингвокогнитологиянын, менталингвистиканын, психолингвистиканын принциптерин жетекчиликке алуу; 7) лингвогенетика менен этимологиянын жетишкендиктерине таянуу ж.б.

Алынган жыйынтыктар салыштырма (жандаштырма), типологиялык жана кыргыз тил илиминин теориясын толуктай алат, ЖОЖдордун филологиялык факультеттеринде “Салыштырма типология”, “Морфология”, “Лексикология”, «Тил теориясы», «Жалпы тил илими», “Когнитивдик лингвистика” ж.б. предметтерди бакалавриатта, магистратурада, атайын курстарда окутууда материал катары сунушталат.

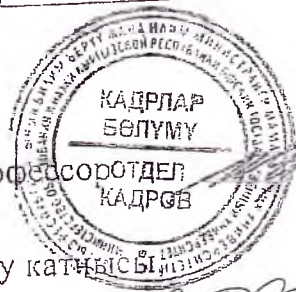
4. Илимдин кандидаты окумуштуулук даражасын изденүүгө каралган диссертациялар жөнүндө маалыматтар

Иштердин мүнөздөмөсү	Адистиктин шифры	
	Илимдин тармагы 10.02.01- кыргыз тили	Илимдин тармагы 10.02.20 – тектештирме-тарыхый, типологиялык жана салыштырма тил илими
Изденүүчүнүн арызы боюнча кароодон алынып салынган иштер	-	-
Коргоонун жыйынтыгы боюнча оң чечим менен	5	13
Кошумча корутундулар берилген	-	-
Анын ичинде башка уюмдардан	-	-

5. Адистиктердин кошулушунда аткарылган диссертациялар жок.

Диссертациянын түрү (докторлук, кандидаттык)	Адистиктин шифры	Адистиктин шифры	Илимдин тармагы
-	-	-	-

Диссертациялык кеңештин төрагасы,
филология илимдеринин доктору, профессор



К.З. Зулпукаров

Диссертациялык кеңештин окумуштуу катчысы
филология илимдеринин кандидаты, доцент

Г. О. Ибраимова